

جمهوری اسلامی ایران
مؤسسه تحقیقات برنامه ریزی علمی و آموزشی
مرکز مدارك علمی

فرهنگ اصطلاحات دکوماناسیون

۱۷۴

در دست اقدام

عبدالحسین آذرنگ

مرکز مدارك علمی

تهران: ۱۳۵۹

۰۰۰۰۰

نشریه شماره ۲۴۴

از انتشارات موسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی
تهران : خیابان انقلاب ، چهارراه فلسطین ، شماره ۱۱۸۸

شماره برگه مرکز خدمات کتابداری ۶۷-۵۹ م

این نشریه در سیمصد نسخه در چاپخانه موسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی بچاپ رسید.

بها : ۲۰۰ ریال

23234

فهرست مندرجات

يك	درآمد
	بخش يكم:
۱	متن اصلی (به ترتیب الفبای انگلیسی)
	بخش دوم:
۱۵۰	نمایه فارسی به انگلیسی
۲۲۵	فهرست منابع

درآمد

پیشینهء تاریخی

دکومان‌تاسیون^۱، واژه‌ای است که با تلفظها و املاهای اندک متفاوت در زبانهای اروپایی به کار می‌رود و چند سالی است که در نزد اصحاب همین حرفه و با همین تلفظ در زبان فارسی رایج و استعمال شده است. این واژه پیشینه^۲ درازی در زبان فارسی ندارد. دکومان^۳ به معنای سند و دکومانتر^۳ به معنای مستند، گاه از زبان اشخاص شنیده می‌شود، که اولی در معنای حقوقی و سیاسی و دومی در معنای تاریخی و هنری، ارتباطی با اصطلاح مورد بحث ما ندارد.

بر نویسندگان آشکار نگشته که این اصطلاح دقیقاً از چه زمانی به زبان فارسی راه یافته است؛ اما از حوالی ده - پانزده سال پیش که مدرسه‌ها و دوره‌های

1) Documentation 2) Document 3) Documentaire

کتابداری جدید در ایران تشکیل یافتند و مرکز هایی برای خدمات اطلاعات علمی و فنی به وجود آمدند ، این کلمه هم با معنا و مفهوم معلوم و مشخص به کار رفت و کم و بیش بر سر زبان اهل فن افتاد . ولی پیش از این تاریخ ، از چگونگی کار برد این اصطلاح ، اطلاع مستندی در دست ندارد . البته در بسیاری از مراکز اسناد و مدارك و مراکز دیگر ، فعالیت هایی وجود داشته که می توانسته مدلول اصطلاح دکومانتاسیون باشد ، اما از آنجا که بر این نوع فعالیت ها اصطلاح های دیگری اطلاق می کرده اند ، خلط معنا حاصل شده و مقصود پوشیده تر و جستجو دشوارتر گردیده است .

واژه دکومانتاسیون^۴ از ریشه لاتینی متأخر documentum به معنای " گزارش رسمی " است که خود از دو جزء لاتینی docere (به معنای آموختن) و momentum که برابر با همان پسوند ment در زبان های انگلیسی و فرانسه است ، گرفته شده و روی هم رفته معنایی نزدیک به اثر مکتوب ، آموختنی ، قابل آموزش و راهنمای آموزشی را القاء می کرده است .^{۵ و ۶}

4) Documentation

منبع شماره ۵ و ۶ دریا نوشت صفحه سه

واژهٔ دکومانتاسیون تا اوایل قرن بیستم به ندرت در زبانهای اروپایی به کار رفته است و در موارد استعمال هم اصلاً در معنا و مفهومی که امروز مطمح نظر ماست، نبوده است. حال آنکه واژه های دکومان یاد اکیومننت در معنای حقوقی و سیاسی و معادل با آنچه که هم اکنون ما "سند" و "مدرک" می گوئیم، توسعاً در زبانهای اروپایی استعمال می شده است.^۷

پل اوتله^۸ کتابشناس مشهور بلژیکی و به تعبیری از بنیانگذاران دانش دکومانتاسیون، واژهٔ دکومانتاسیون را

5) J.A.H. Murray. The Oxford English Dictionary. Oxford, Clarendon, 1970, 13V.

6) Webster's Third New International Dictionary of English Language. Springfield, Merriam, 1971.

7) J.A.H. Murray. ibid.

8) Paul Otlet

در سال ۱۹۰۵ و برای نخستین بار در همان معنایی که اینک مقبول و موافق نظر ماست، به کاربرد و به دنبال او، بر سر زبانها افتاد و در سال ۱۹۲۰ جزیی از عنوان يك سازمان هانندی (Nederlands Institute Voor Documentatie en Registratuur) قرار گرفت و به عنوان اصطلاحی مشخص و دال برداشتی معین تداول و شهرت یافت. در سالهای اخیر هم به زبان فارسی راه یافت و با تلفظ فرانسوی — که بیشتر از سایر الفاظ زبانهای اروپایی با زبان ما سازگاری دارد — به کار رفت و حتی بخشی از عنوان چند اداره و سازمان هم شد.

در زبان فارسی، در برابر واژه 'دکوماننتاسیون' تا کنون پیشنهادی پسند طبع و پذیرفتنی نشده است. از سوی برخی اشخاص و بعضی محافل علمی، واژه 'دبیزش' پیشنهاد شده است؛ اما این پیشنهاد مقبول طبع قرار نگرفته، تداول نیافته و در مواردی هم که استطراداً در نوشته ای به کار رفته، با استقبال رو به رنشد است. بناچار این واژه بیگانه همچنان در زبان ما به جامانده و به کار می رود.

9) Harald Schultz. Function and Organization of a National Documentation Centre in a Developing Country. Paris, Unesco, 1975.

دکومانتاسیون و کتابداری

دانش دکومانتاسیون (موضوع تعریف صفحه ۴۴)
با دانش کتابداری^{۱۰} پیوند ها و خویشاوندی نزدیکی
دارد و همین خویشاوندی منشاء بروز بخشی شده است که
گروهی کتابداری را منشعب از دکومانتاسیون و گروهی
دکومانتاسیون را شاخه متفرعی از کتابداری بینگارند و این دو
دانش را رویا روی هم قرار دهند، هر يك را به رغم و برخلاف
دیگری بدانند، واقعیت‌های تاریخی را مطابق سبك و سلیقه
خود تفسیر کنند و مناقشه و منازعه های علمی زیادی - که البته
همیشه هم علمی نیست - به راه بیندازند. ما وصف این 'از این
واقعیت هم نمی توان چشم پوشید که کتابداری و دکومانتاسیون
دو دانش اند و هر يك قلمرو و وظیفه خاص خود را دارند و
در قبال مسائل مشترك، پاسخهای مشابه نمی دهند. به
گفته ای:

" اهل فن دامنه کار و فعالیت دکومانتاسیون
را از کتابداری کاملاً جدا و متمایز دانسته
و جملگی با الفاظ مختلف این مفهوم

10) Library Science

واحد را بیان کرده اند : که رگ و پی
اعصاب کتابداری در اواخر قرن نوزدهم
و اوایل قرن بیستم حساسیت کافی نداشته
و ضرورت‌های نوین زمانه رادرنیافت—
است . متأسفانه کتابداران وقتی به این
ضرورت‌ها پی بردند که دکومانتاسیون به
مثابه شاخه تازه‌ای از دانش رشد کرده
و استقلال خود را اعلام داشته بود و بر
کنار از کار کتابداری ، خود را رودر روی
نیازهای حاد تحقیقی و علمی و فنی عصر
جدید کرده بود . اما چندی نگذشت که
کتابداران ، گردآوری و اشاعه مدارك و
اطلاعات راد رچارچوب دکومانتاسیون
با تمام معیارها و ضوابط خاص این رشته
نورسته در کنارفعالیتهای کتابداری ،
به ویژه در کتابخانه‌های تخصصی ،
وجه نظر قرار دادند .

مع الوصف گفتنی است که
دکومانتاسیون و کتابداری خویشاوند

هم اند • هريك به ديگري بهره مي دهد
 و از ديگري بهره مي گيرد • در عين آنكه
 دكومانتاسيون و كتابداري هدفهاي
 خود را دنبال مي كنند ، وسائل و مسائل
 خاص خود را دارند و به زبان خاص
 خود سخن مي گویند • " ۱۱

و اما فنهای کتابداری و کتابشناسی از دیرباز در ایران
 معروف و مورد استفاده بوده و کتابخانه ها و کتابداران
 و کتابشناسان ایرانی ، به ویژه در عصر تمدن اسلامی ،
 وظیفه های خود را در رساندن دانشها و اطلاعات به
 جویندگان علم و حقیقت انجام داده اند و گاه این وظیفه
 را با توجه به امکانات و مقدرات ، به بهترین صورتی که
 مقتضیات عهد و زمان ایجاب می کرده ، ایفا کرده اند • اصول
 نوین کتابداری هم که مقتبس از غرب است ، در سالهای
 اخیر در ایران رایج شد و با تاسیس مدرسه کتابداری
 در دانشگاه تهران ، تشکیل انجمن کتابداران و برگزاری

(۱۱) جی • ام • کانیتهکار • " دكومانتاسيون و علم كتابداري " •

ترجمه عبدالحسين آذرنگ ، نشریه فنی ، دوره ۵ ، ش ۱

(بهار ۱۳۵۷) : ۱۹ و ۲۰

دوره های کوتاه و بلند آموزشی ، جای خود را در کنار سایر دانشها باز کرد و به تدریج قوام و قرار گرفت . همچنین مقتضیات علمی و تحقیقی - البته در مقیاسی محدود تر - ایجاب کرد و مراکزی با عنوان مراکز اطلاعات ، مدارك و اسناد به وجود آمد و به مرور دانش دكومانتاسيون هم به جامعه ما راه یافت و زمینه فعالیت نزدیک به ۳۰ مرکز اسناد و مدارك و کتابخانه تخصصی قرار گرفت و به صورت ماده درسی ابتدا در مدرسه کتابداری دانشگاه تهران و سپس در چند مدرسه عالی دیگر تدریس شد و گروهی از فارغ التحصیلان این مدرسه ها ، دكومانتاسيون را حرفه خود قرار دادند و به عنوان دكومانتالیست ، فعالیت حرفه ای خود را آغاز کردند .

باید گفت که این شاخه از دانش و محترفین آن ، با استفاده از راهی که دانش کتابداری و کتابداران کوبیده و هموار کرده بودند ، ره سپردند و با سهولت بیشتر ، مقصد های علمی خود را پی گرفتند .

دكومانتاسيون در ایران

در این خصوص سزاروار است که نام آقای دکتر محمد

حسین دانشی، نخستین مدرس ایرانی دکومانتاسیون در مدرسه کتابداری دانشگاه تهران و تعداد دیگری از مراکز آموزشی، که در سازمان دادن مراکز اسناد ایرانی نقش موثر داشته است، با احترام یاد شود. ایشان، روانشاد دکتر پرویز مهاجر زبانشناسی مبرز و دکومانتالیست برجسته را، که فقدانش حقیقتاً ضایعه ای جبران ناپذیر و دلخراش است، پایه گذار دانش دکومانتاسیون در ایران معرفی کرده است.^{۱۲} هرچند شخصیت و خدمات ارزنده و درخورستایش روانشاد مهاجر در پیشبرد دکومانتاسیون هرگز از یادها نمی رود، اما

۱۲) محمد حسین دانشی، "پرویز مهاجر، پایه گذار دانش اطلاع رسانی در ایران"، نشریه فنی، دوره ۴، ش ۱ (شماره ویژه دکتر پرویز مهاجر / ۱۳۵۲): ۱۱.

همان طور که تعریفهای دو اصطلاح Science Information و Documentation هم در این کتاب حکایت می کند، این دو دانش یکی نیستند و به دو قلمرو جدا می پردازند. اما پیوندهای بسیار نزدیک میان آنها و حتی رابطه ناگسستنی شان با علم کتابداری موجب می شود که حتی بسیاری از صاحب نظران، مسامحتاً یک اصطلاح را در دو و گاهی در سه معنای کار برند.

نباید زحمتهای مقدّمین و اشخاص با همت، فعال و لایق بی‌نشان نادیده گرفته شود. دست‌اندرکاران، از خدمات این قبیل افراد آگاهی دارند و اگر برخی‌کوتاه بینیها از میان برود، کوشش هر کس همان‌سان که سزاوارست، ارجمنده خواهد بود.

در هر حال، افق فعالیت‌های آینده دکومانتاسیون در جهان و به ویژه در ایران، روشن است، زیرا که دکومانتاسیون هم‌زاد پیشرفت علمی و صنعتی است. آنجا که کشورها قدم در راه استقلال و آزادی گذاشته و استقلال اقتصادی، پیشرفت صنعتی و اتکا به خود را برتسارک وظایف و برنامه‌های ملی قرار داده‌اند، دکومانتاسیون پیشرفتی جهش‌وار و شکوفایی نمایان داشته است. نگاهی به تجربه کشورهای پیشرفته و کشورهایی که انقلاب پیروزمندی راپشت سر گذاشته‌اند، نشان می‌دهد که فعالیت‌های دکومانتاسیون با چه توفیق‌های عظیمی رو به رو بوده و چه نقش موثری در پیشبرد فعالیت‌های علمی و تحقیقی و پیشرفت برنامه‌های صنعتی و کشاورزی داشته است. اکنون که ایران ما استقلال و اتکای به خود را واجب‌انگاشته است، امید است که دانش دکومانتاسیون پیشرفت حقیقی را آغاز

و نقش خود را در ارائه خدماتها به حوزه های علمی و تحقیقی و در غای هرچه بیشتر فعالیتهای اقتصادی ، صنعتی و کشاورزی ایفا کند .

چگونگی گرد آوری و بررسی اصطلاحهای کتاب

دانش دکومانتاسیون با کوشش چند علاقه مند و با بهره مندی از تجربه های کتابداری و اصطلاحهای متداول این رشته ، کار خود را در ایران آغاز کرده است . در خلال کار دکومانتاسیون ، تشکیل مراکز دکومانتاسیون ، تالیف و ترجمه کتابها و مقاله ها ، بسیاری از اصطلاحهای دکومانتاسیون به زبان فارسی ترجمه شد و با سبکها و سلیقه های گوناگون در نوشته ها به کار رفت . اهل فن از دشواری دستیابی به اصطلاحها و مشکل انتخاب آنها ، در حالی که هیچ مجموعه مکتوب و مدونی در دست نیست ، به خوبی آگاهند .

نویسنده که کار خود را از چهار سال پیش در مرکز مدارك علمی آغاز کرد ، دست به گرد آوری تعام نوشته های فارسی مربوط به کتابداری و دکومانتاسیون زد . پس از

شناسایی 'گردآوری و مطالعه' دقیق نوشته ها 'همه' اصطلاحهای مربوط به دکومانتاسیون را بیرون کشید ' معادل‌های فرنگی را در برابر آنها نوشت و درنهایت ' مجموعه واژگان و اصطلاحهای دکومانتاسیون را که درنوشته های فارسی به کار گرفته شده بود تدارك دید . از این مجموعه در ترجمه ' اصطلاحنامه' علم اطلاع رسانی و دکومانتاسیون^{۱۳} که حاوی اصطلاحهای فارسی ' انگلیسی و فرانسه است ' استفاده شده است . مقایسه' اصطلاحهای فارسی آن کتاب با اصطلاحهای کتاب حاضر نشان خواهد داد که در گنجینه' واژگان دکومانتاسیون چه اصطلاحهای تازه ای راه یافته است . تقریباً همزمان با تدوین آن مجموعه ' يك گروه واژه گزینی برای بررسی اصطلاحهای مربوط به دانش اطلاع رسانی و دکومانتاسیون در فرهنگستان زبان ایران تشکیل

۱۳) اتحادیه بین‌المللی مراکز مدارك (فید) . اصطلاحنامه' علم

اطلاع رسانی و دکومانتاسیون . ترجمه' مجید حسین دانشی

و عبدالحسین آذرنگ ' تهران ' مرکز اسناد فرهنگی

آسیا ، ۱۳۵۷ .

گردید و نویسندگان هم به حکم و تکلیف اداری در جلسه های آن گروه شرکت کرد • اعضای گروه عبارت بودند از:

خام مهین تفضلی	متخصص کتابداری
" شیرین تعاونی	" "
" عصمت العلوك حكيمى	" "
" ايران دقيق	" "وزیر اسانسکر
" شهلا سپهرى	" "
آقای محمد حسين دانشى	متخصص دکوماناسیون
" على سينائى	" "
" عباس مظاهرى تهرانى	" کتابداری

این گروه در طول يك سال واندی که جلسه های هفتگی برقرار بود ، با علاقه و اشتیاق به بحث و بررسی دربارهٔ واژه های دکوماناسیون می پرداختند • از فرهنگستان زبان هم آقای حسین داوری آشتیانی که گذشته از زبانشناسی ، اطلاعات وسیعی در انفورماتیک و کتابداری دارند ویکی دیگر از متخصصان زبانشناسی تاریخی شرکت داشتند که جدا دارد در اینجا از همکاری همهٔ آنها تشکر شود • بی شبهه نقش اینان در تدوین و تنمیم فرهنگ حاضر به درجات بیشتر از

نویسنده است و بی اغراق مولفان حقیقی کتاب آنهازند ، نه
نویسنده . آقایان سپنج ، برای مدتی کوتاه ، و پوپازند ، برای
مدت بیشتری ، دبیری جلسه ها را بر عهده داشتند ، که
بدین وسیله از همکاری صمیمانه آنان سپاسگزاری می شود .

ترتیب کار براین قرار بود که نویسنده ابتدا
اصطلاحهای مهم دکومانتاسیون را گردآوری کرد و برابرهایی
فارسی آنها را ، که در صورت وجود از منبعهای فارسی
استخراج شده بود ، در برابر شان نوشت و فهرستی مرکب
از اصطلاحهای انگلیسی و فارسی تدوین نمود . سپس
در صدد یافتن تعریف اصطلاحها برآمد و تعریفها را
از منابعی که صورت مختصر آنها در " فهرست منابع " کتاب
آمده و بسیاری منابع دیگر که ذکر همه آنها صورت بسیار
مفصلی خواهد شد - زیرا که گاه از تفحص در يك منبع فقط
يك اصطلاح یا يك تعریف یافت شده - استخراج کرد
و اصطلاحها و تعریفها را دوباره بر اوراق معمولی و نوشت
و به تعداد اعضا شرکت کننده در جلسه ها تکثیر کرد و در هر
جلسه تعدادی از اصطلاحها و تعریفها را خواند و سپس
از گفتگوها و بررسیهای لازم ، برابرهایی فارسی پیشنهادی

را و نوشت و از میان آنها بخشی را که در کتاب حاضر آمده و مشخص شده ، انتخاب کرد و به کاربرد .

در مجموع نزدیک به ۱۰۰۰ اصطلاح انگلیسی و تعریف در آن جلسه ها خوانده شد ، که به طور متوسط هر اصطلاح انگلیسی بین ۲ تا ۳ اصطلاح فارسی معادل گرفت . حال آنکه این کتاب فقط شامل ۵۳۰ اصطلاح انگلیسی (که در " متن اصلی " کتاب به همراه تعریفها آمده) و ۷۶۹ اصطلاح فارسی است (که به ترتیب الفبای فارسی در " نمایه فارسی به انگلیسی " ذکر گردیده) و در متن هم در برابر اصطلاح مربوط آمده است . از میان ۷۶۹ اصطلاح فارسی ۱۰۳ اصطلاح پیشنهاد کمیسیون واژه گزینی فرهنگستان است و با توضیحهایی که داده شد نباید این معنی را القاء کند که پیشنهاد رسمی یا غیر رسمی فرهنگستان زبان ایران است . این واژه های پیشنهادی در واقع نتیجه تصمیعی است که گروه متخصصان دکومانتاسیون و کتابداری با مشارکت و مشاورت و همکاری صمیمانه متخصصان زبانشناسی فرهنگستان گرفته اند . این واژه ها در متن کتاب با علامت (ف) مشخص شده اند . پس هر جاد برابر — اصطلاح حرف ف داخل کمان (ف) آمده ، — بدان

معناست که آن معادل از سوی گروه واژه گزین موصوف پیشنهاد شده است.

پس از پایان کار گروه واژه گزین، نویسندگان مجدداً متن اصلاح و تنقیح شده را با همه اصطلاحهای پیشنهادی و انوشت، تعریفها را با منابع بیشتری مطابقت داد. بسیاری از اصطلاحها و تعریفها را که مهجور می نمود یا در قاموس فعلی امکانات علمی و فنی د کوماننتاسیون در ایران نمی گنجید، کنار گذاشت. پیشنهادهایی را که نمی توانست موافق ذوق و فطرت سلیم، سلیقه متعارف و پسند طبع فارسی زبانان، سخت گیر نکته بین باشد، بیرون گذارد و کوشش کرد که با توجه به نسبت رواج و تداول هر واژه، میزان اقبال و استعمال و درستی و مناسبت هر اصطلاح و مطابق با بضاعت مزجاة خود، اصطلاحها را انتخاب کرده و به صورت حاضر تدوین کند.

نوشته نهایی را به نظر چند تن از دوستان و اصحاب فن رسانده ام. از جمله دوست فاضل آقای بهاء الدین خرمشاهی، نوشته را با علاقه و دقت خوانده است و باتذکرها خود موارد نادرستی را اصلاح کرده است. چند واژه این کتاب هم از آن ایشان است، اما تواضعشان به من اجازه

نداد که واژه های پیشنهادی را به اسم خودشان معلوم
دارم. از لطف و دقت این دوست عزیز هم سپاسگزارم.
بنابراین، آنچه که با نشانه ' (ف) مشخص شده، نتیجه
کار مشترک گروه موصوف است. چند اصطلاح هم که پیشنهاد
آقای بهاء الدین خرمشاهی است. اصطلاحهای رایج و بد
کار رفته در نوشته های فارسی دکومانتاسیون را هم اهل فن
و بصیرت می شناسند. آنچه که از تفریق سرجمع این اصطلاحها
از کل اصطلاحهای فارسی به کار رفته در این کتاب باقی
می ماند، شمار اندکی است که از آن نویسنده است. امیدوارم
نادرستی و ناروایی آنها بدان درجه نباشد. که تنمۀ آبروی
صاحب این قلم را از میان ببرد.

شیوۀ تنظیم کتاب

کتاب از دو بخش اصلی تشکیل شده است: (۱) " متن
اصلی " به ترتیب الفبای انگلیسی، (۲) " نعیۀ فارسی به
انگلیسی " در بخش نخست، ۵۳۰ اصطلاح دکومانتاسیون
درج شده و در برابر هر اصطلاح انگلیسی، معادل های
فارسی و سپس تعریف اصطلاح آمده است. برای توضیح

بیشتر ، در مواردی خواننده با نشانهٔ پیکان (←) به مدخلهای دیگری ارجاع داده شده است . شاید خرده بگیرند که چرا متن اصلی کتاب بر پایهٔ ترتیب الفبای انگلیسی است . نویسنده در پاسخ می‌تواند سه دلیل عمده را ذکر کند :

- (۱) اصطلاحهای دگومانتاسیون ، جز در نزد اهل حرفه ، جانپفتاده اند و از آن گذشته ، بین اهل حرفه هم همیشه اتفاق نظر نیست . با این اختلاف نظر و کم‌رواجی اصطلاحها ، نویسنده نمی‌توانسته معادل‌های متعدّد و نامشهور فارسی را مبنای تنظیم بخش اصلی کتاب قرار دهد .
- (۲) پاره‌ای از اصطلاحها تاکنون معادل فارسی مناسبی نیافته‌اند ، کما اینکه در این کتاب هم فاقد معادلند . شمار این اصطلاحها زیاد نیست ، اما حذف آنها هم نه مقدور بوده است و نه صحیح . پس باز هم امکان آن نبوده که ترتیب الفبایی فارسی ملاک کار قرار گیرد .
- (۳) اساساً دست یافتن به اصطلاحها از راه بخش دوم کتاب ، هیچ تغییری در اصل مطلب نمی‌دهد . درست است که بر زحمت خواننده می‌افزاید ، اما اگر این زحمت به نتیجه برسد ، بهتر است تا مقصود اصلاً حاصل نشود .

دلیل سوم را می‌توان با توضیح بیشتر تکمیل کرد •
 اگر ملاحظه کنید 'درنمایه' فارسی به انگلیسی يك اصطلاح
 انگلیسی گاه در برابر چند معادل فارسی تکرار شده است •
 به سخن دیگر 'اصطلاحهایی که چند برابر فارسی داشته اند'
 هر بار در برابر محل الفبایی اصطلاح آمده اند • اگر
 نویسندگان اصطلاح را ملاك قرار می‌داد و از بقیه برابرها
 بدان ارجاع می‌نمود 'ناگزیر بود به نوعی ارجحیت قایل شده
 و لامحاله اعمال سلیقه کند • حال آنکه خود مدعی است که
 اصطلاحهای فارسی هنوز جانپفتاده و مشهور نشده اند • از
 این رو خواننده می‌تواند از دو راه برابرهای فارسی را بیابد
 و هر کدام را که درست ترمی داند یاد و ست تر می‌دارد ' برگزیند
 و به کار برد •

شعار اصطلاحها

یکی از منابع عمده و اصلی کتاب 'فرهنگی است که توسط
 گرنوت ورزیگ و اولریخ نوه لینگ^{۱۴} تدوین شده است • این

14) Gernot Wersig; Ulrich Neveling, Terminology of Documentation. Paris, Unesco, 1976.

فرهنگ در عین دقت و اختصار، برابر هر اصطلاح انگلیسی را به زبانهای فرانسه، آلمانی، اسپانیایی و روسی داده است و به این لحاظ در گزینش واژه های مناسب در مواردی کارگشا بوده و به همین دلیل بیش از سایر منابع محل مراجعه و استناد قرار گرفته است. این فرهنگ خوب و جامع، فقط شامل ۱۲۰۰ اصطلاح است. از این تعداد، بخشی مربوط به علم کتابداری محض است، که نویسنده از آن جهت که اصطلاحهای کتابداری در منابعی دیگر به ویژه در کتاب جامع و کثیرالرجوع "اصطلاحنامه کتابداری"^{۱۵} آمده، از آوردن آنها خودداری کرده است. اگر در مواردی تعریفهای کتاب حاضر با کتاب یاد شده، اخیر فرقهایی داشته باشد، بدان لحاظ است که يك اصطلاح در دو رشته علمی دو معنا و دو کاربرد مختلف می یابد. حتی ممکن است معادلهای متفاوتی هم پیدا کند. مثلاً واژه Clearinghouse مشترک بین دو کوماناسیون و کتابداری است. حال آنکه این واژه در این

۱۵) پوری سلطانی، مهدی مجتبوی نائینی، اصطلاحنامه

کتابداری، تهران، انجمن کتابداران ایران، ۱۳۵۷.

دو قلمرو علمی دو معنای متفاوت را القا می کند • بنابراین —
اختلافهای از این دست را بر اختلاف از نوع دیگری حمل نشاید
کرد •

بخش دیگری از همان ۱۲۰۰ اصطلاح مربوط به
دانش انفورماتیک و کامپیوتر است • همان گونه که خوانندگان
می دانند ، کامپیوتر و دیگر ابزارهای ماشینی مدتهاست که
در حوزه دکومانتاسیون توسعاً مورد استفاده قرار گرفته و به
تبع آنها ، واژه ها و اصطلاحهایشان سیل آسا هجوم آورده
است • بسیاری از این اصطلاحها برای ما که گامهای نخستین
را در قلمرو دکومانتاسیون برداشته ایم ناآشناست و اساساً مورد
نیاز فعلی ما هم نیست • بخشی هم اصطلاحهای خاص کامپیوتر
است که در فرهنگهای فارسی مربوط و گاه به همراه توضیح و
تعریف آمده است • پس از این جهت هم ضرورتی ایجاب
نمی کرده که این گونه اصطلاحها آورده شود و بر حجم کتاب ، بی
رویه افزوده گردد • بنابراین از تفریق اصطلاحهای کتابداری ،
انفورماتیک ، سیرنیتیک ، نظریه اطلاعات و کامپیوتر از ۱۲۰۰
اصطلاح فرهنگ ورزیک سوه لینگ ، تعداد اصطلاحی به جای
می ماند که حدوداً در فرهنگ حاضر ملحوظ شده است • البته
پیوسته این ملاحظه بوده که اصطلاحهای مشهور ، لازم و مفید

از قلم نیفتد و بدین خاطر حتی الا مکان به منابع متعدد مراجعه
شده است •

ختم سخن

با وصف این ' نویسندہ اصلاً دعوی آن ندارد کہ —
فرهنگ مختصر و کوچک حاضر ' جامع اصطلاحهای دکومانتاسیو^ن
و رافع احتیاجهای دست اندرکاران این حرفہ در ایران باشد •
این وجیزہ فقط مشتمل بر اصطلاحهایی است کہ با توجہ ب —
سطح اطلاعات ' تخصصها و نیازها ' معروفتر ' مشهورتر و
رایجترند • طبیعی است کہ با گذشت زمان و گسترش بیشتر این
دانش و منضعات آن ' ہم اصطلاحهای تازه تری بر آن افزوده
خواهد شد و ہم تعریفها بسط و تفصیل بیشتری خواهد یافت
و بیش از پیش دقیقتر خواهد شد • هر تصحیح و تنفیحی کہ
دیگران در این کار بہ عمل آورند ' عین تحقق آرزوی نویسندہ
است •

در پایان تکلیف خود می دانم از خانم فاطمہ بلادی کہ
با دلسوزی و دقت بسیار متن کتاب را ماشین کرده اند ' —
و همکاران بخش انتشارات و چاپخانہ و دیگر همکاران مرکز
مدارک علمی کہ در کار چاپ و نشر این کتاب از هیچ کمکی

دریغ نورزیده اند ، تشکرکنم .

عبدالحسین آذرنگ

فروردین ۱۳۵۹

بخش یکم

متن اصلی

(به ترتیب الفبای انگلیسی)

A

مدرك کوتاه • مدرك ملخص • Abridged Document

مدركی که ویژگیها و موضوع اصلی آن کاملاً حفظ شده ،
ولی به صورت خلاصه تر یا کوتاهتری درآمد ه باشد •

چکیده (ف) • خلاصه • Abstract

نوشته ای کوتاه و راهنمای موضوعی غیرانتقادی از مطالب
ومفاهیم اصلی يك مدرك • چکیده که اساساً نتیجه یکی
ازفرآیند (Process) های دکومانتاسیون است ،
بدان قصد تهیه می شود که استفاده کنند ه اطلاعاتی
مجال آن را بیابد که باصرف کمترین وقت وکوشش از
محتوای مد ارک ومطالب مربوط به رشته تخصصی خود
آگاه شود وبه مناسبت یاعدم مناسبت اصل مدرك با
قلمروعلاقه وکارحرفه ای خود وقوف یابد •

برای آگاهی بیشتر ← انواع چکیده ها ، زیر
نام هرنوع •

چکیده نامه (ف) • مجله چکیده • Abstract bulletin

نشریه ای چاپی یا تکثیرشده که نتیجه فرآیند منظم
ومستمر دکومانتاسیون بود ه وچکیده مقاله ها ، جزوه ها
ی

اطلاعاتی 'گزارشهای تحقیقی و خلاصه' مطالب
 نشریات علمی و تخصصی را شامل باشد. فاصله انتشار
 این نوع نشریه در کشورهای مختلف و با توجه به دامنه
 و پوشش موضوعی آن متفاوت است و توزیع آن هم بسته
 صورتهای مختلف انجام می گیرد.

برگه چکیده • Abstract Card

برگه ای است معمولاً "با اندازه استاندارد" شامل
 چکیده و داده های کتابشناختی (اطلاعات کتابشناختی).

Abstract Journal

→ Abstract bulletin

Abstracting Journal

چکیده نویسی (ف) • خلاصه نویسی • Abstracting

عمل تهیه و تدوین چکیده ها •

Abstract ← برای آگاهی بیشتر

Abstracting service

خدمت چکیده نویسی • خدمت خلاصه نویسی •

برنامه و فعالیت‌های مستمر که مراکز اطلاعات و مدارک و
احیاناً " کتابخانه های تخصصی با تهیه و انتشار و
توزیع چکیده ها به قصد اشاعه اطلاعات تخصصی و آگاه
کردن استفاده کنندگان از آخرین و جدیدترین
اطلاعات مربوط ، درپیش می گیرند .

این خدمت به صورتهای گوناگون و به طریق
ماشینی ، نیمه ماشینی یا دستی انجام می گیرد .

چکیده نویس (ف) . خلاصه نویس .
Abstractor
متخصصی تمام وقت یا پاره وقت که برای مراکز اطلاعات
و مدارک و احیاناً " کتابخانه های تخصصی کارچکیده
نویسی را انجام می دهد .

درصد قبولی . در چند پذیرش (ف)
Acceptance rate
نسبت اقلام و داده هایی که پس از بازبایی ، از دید
استفاده کنندگان مربوط شناخته می شود ، به تعداد
اقلام و داده هایی که در موقع بازبایی از نظام به دست
می آید .

Access

دستیابی • دسترسی •

(۱) نوع و چگونگی روشهای بازیابی مدارك و اطلاعات؛
اجازه و ایجاد تسهیلات لازم در راه استفاده از مدارك
و اطلاعات؛ (۲) عمل دستیابی به مدارك و اطلاعات از
طریق هرگونه نظام نگاهداری؛ قطع نظر از چگونگی
نظام آن •

Access Guide

راهنمای دستیابی • راهنمای دسترسی •

صورت یاجد ولی از اصطلاحات؛ توصیفگرها علائم و
نشانه های رده بندی و جز آن؛ که هم راهنمای
نمایه ساز است در توصیف داده ها برای کدگذاری و
انباشتن اطلاعات؛ و هم راهنمای جستجوگر است در
تربیت و تنظیم پرسشها برای استفاده از نظام
نگاهداری و بازیابی اطلاعات •

Access time

زمان دستیابی • زمان دسترسی •

فاصله زمانی از لحظه انتقال داده به نظام نگاهداری
اطلاعات؛ تا پایان کار •

اشاعه گسترد ه • وارسانی گسترد ه (ف) •
Active dissemination.

اشاعه (پراکندن) مدارك ردیف اول ومد ارك ردیف
دوم ' بدون آنکه توجه به مدرك معینی باشد •

نشانی •
Address
(۱) جایگاه ویژه اطلاع د ر حافظه کامپیوتر ' ۲) نماد
(سبیل) ای که محل نگاهداری داده های اطلاعاتی
را نشان دهد •

Addressing system

برچسب زنی (ف) • برچسب زن (ف) •
برچسب زدن مواد آماده شده به وسیله کامپیوتر برای
نگاهداری و استفاده در نظام نگاهداری و بازیابی •

نسخه پیش فرست • نسخه نمونه •
Advance copy
نسخه ای از نشریه که پیش از انتشار ' برای بررسی '
اظهار نظر ' اطلاع یا مقاصد دیگر ' نزد اشخاص یا
سازمانها فرستاده می شود •

Advertising leaflet

• برگه تبلیغاتی •

برگه کوچک کاغذ ، ورق چاپی تاخورد ، شامل
مطالبی در معرفی و ترویج و تبلیغ و معمولا " برای
توزیع رایگان •

Affective relation

• بستگی کنش پذیر (ف) • بستگی کاربردی •

یکی از انواع روابط یا " بستگیهای تحلیلی " که دلالت
بر نوع کاربرد مفهوم یا اصطلاحی کند •

Aggregate

• مجموعه • جنگ • هم آورد (ف) •

نوعی از مدرك که دو یا چند موضوع جداگانه را در بر
داشته باشد • مثلا " مدركی که درباره حیوانات ،
درختان و دریاها باشد ، از این نوع است •

Alerting service

• مطلع کردن •

نوعی از خدمت که به قصد آگاه کردن خوانندگان از
مطالب تازه انتشار ، در مراکز مدارك صورت می گیرد •

• مفهوم بیگانه • Alien concept

موضوعی که با موضوع مورد جستجو کاملاً " بی ارتباط باشد •

• مد رك ناخواسته • مد رك ناخوانده • Alien document
مد رکی که اشتباهاً " به جای مد رك دلخواه به دست برسد •

Alphabetic Coding → Alphabetic code

• کدهای الفبایی • صورت الفبایی • Alphabetic code
مجموعه نشانه های اختصاری که برای آماده سازی
ماشینی اطلاعات معمولاً " به کامپیوتر داده می شود •
این مجموعه می تواند شامل اعداد ' ارقام ' حروف
و کلمات هم باشد •

• کتابشناسی الفبایی • Alphabetical bibliography
هر يك از انواع کتابشناسی که با نظم الفبایی مدخل

• کتاب تنظیم شده باشد •

Alphabetico-direct catalog.

فهرست سرراست الفبایی (ف) • فهرست الفبایی سر
راست (ف) •

فهرست موضوعی الفبایی " پیش‌هما رسته " —
عنوانهای موضوعی آن به صورت مستقیم آمده باشد •
مثلاً " : هفت تیر نه : ارتش — جنگ
افزارها — هفت تیر
مثلاً " بند پایان نه : زیست شناسی —
جانوران — بند پایان

Amend/Amendment • درست گردانی (ف) •
رفع و اصلاح اشکالات و اشتباهات دستنویست •

Anagram قلب • تحریف •

جابه جاشدن حروف يك واژه ' يك نام ياك عبارت '
به نحوی كه صورت و معنای دیگری پید اكرده باشد •

Analytical bibliography

کتابشناسی تحلیلی • کتابشناسی انتقادی •
مشکلترین و در عین حال مهمترین نوع کتابشناسی
است • در این کتابشناسی ' منابع مربوط به یک
موضوع ' رشته یا شخص خاص از جانب یک کتابشناس
ذی فن متخصص بررسی ' توصیف ' معرفی ' تحلیل و
نقادی می شود • کتابشناسی تحلیلی بهترین ابزار
تحقیق علمی است • بررسی عبدالحسین زرین کوب از
منابع تاریخی در کتاب " تاریخ ایران بعد از اسلام "
از نوع کتابشناسی تحلیلی یا انتقادی است •

Analytical relations

بستگیهای تحلیلی • روابط تحلیلی •
به روابط و پیوند هایی گفته می شود که به واسطه
شعول یا عدم شعول حوزه های معنایی ' بیــــن
اصطلاحات برقرار شده باشد •

Annotated bibliography.

کتابشناسی توضیحی • کتابشناسی تحشیه ای •
آن نوع از کتابشناسی که حاوی توضیحات کوتاهی

درباره " هر يك از منابع معرفی شده باشد • این توضیحات معمولاً " باید و هدف انتقادی نوشته می شود و صرفاً " برای افاده اطلاع و معرفی بیشتر منابع درج می گردد •

Annual report → Yearbook

Annals → Yearbook

Anonymous document مدرك مجهول المؤلف •
مدركی که مولف آن ناشناخته باشد •

Annual → Yearbook

Antonymic relation بستگی متضاد •
یکی از انواع بستگیها (روابط) ی تحلیلی • رابطه ای که بین دو مفهوم متضاد برقرار باشد •

Approach term

اصطلاح ردگیری • اصطلاح ره یافتی •
کلمه یا اصطلاحی که خواننده به هنگام رجوع به
فهرست یا نمایه در نظر دارد و دنبال می کند •

Arbitrary sign

نشانه اختیاری •
نشانه ای که برای بیان مقصودی خاص ' بیند و
اطلاع برقرار و تفسیر شده باشد •

Archival storage

بایگانی کردن •
ذخیره سازی اسناد و مدارک در بایگانی (آرشیو) •

Archive

بایگانی • آرشیو •
(۱) جایی که در آن اسناد ' مدارک و دیگر آثار مکتوب
را نگاه می دارند ' (۲) سازمان یا تشکیلاتی که بیشتر
اسناد و مدارک و مکتوبات تاریخی را گردآوری و نگاهداری
می کند و برای استفاده در اختیار متقاضیان قرار
می دهد ' (۳) اصطلاحی که علی الاطلاق برای
فیلمخانه ' عکسخانه و صفحه خانه هم به کار برده
می شود.

Archive material $\longrightarrow$ Archive source

Archive officer • بایگان • بایگانیار •
متصدی بایگانی (آرشیو) ، یاد ستیاراو •

Archive source • منابع بایگانی • مدارك آرشیوی •
منابع ومدارکی که در بایگانی (آرشیو) نگاهداری
می شود •

Archivistic • بایگانی •
آنچه که به فن و شیوه های نگاهداری و بازبایی
بایگانی (آرشیوی) منسوب باشد •

Area search • جستجوی گسترده •
بررسی تعداد زیادی مدرك برای جدا کردن آن
دسته از موادی که مربوط به رده ها ، موضوعها یا
سرعنوانهای کلی باشد •

جستجوی فراگیر • Art search

جستجوی گسترده ای که تمام اطلاعات موجود در یک زمینه بخصوص را فراپوشاند •

Artificial classification

رده بندی ساختگی • طبقه بندی مصنوعی •
نوعی از رده بندی که برنویاد روابط اعم و اخص و سلسله مراتبی بین مفاهیم قرار نگرفته باشد؛ مانند آن گونه های رده بندی که در تنظیم بسیاری از کتابشناسیها به کار گرفته می شود •

Artificial intelligence

هوش وری ساختگی (ف) • استنتاج ماشینی •
(۱) انجام اعمالی توسط کامپیوتر که عادتاً "در توانایی و ظرفیت ذهن" خرد و هوش آدمی است؛ مانند استنتاج 'یادگیری و جز آن' (۲) ارائه برنامه هایی که اجرای آن معمولاً "از انسان برمی آید" به ماشینهای کامپیوتر •

زبان ساختگی • زبان مصنوعی Artificial language
 زبانی که برای مقاصد اطلاعاتی ' اصول و قواعد آن پیش
 از کاربرد وضع شده باشد • این اصطلاح در نقطه
 مقابل زبان طبیعی (زبانی که بدان تکلم می کنیم و با
 آن مینویسیم) به کار می رود •

Aspect

رخ (ف) •

اصطلاح مفرد یا مرکبی که بخشی از مدرک یا همه محتوای
 يك مدرک را توصیف کند •

Aspect Card

رخبرگه (ف) •

برگه ای معمولاً " به قطع استاندارد که اصطلاح
 توصیف کننده مدرک بر روی آن نوشته می شود •

Aspect Card System

نظام خبرگه ای •

نوعی شیوه بایگانی برگه ها است • در این شیوه ' هر
 برگه نشان دهند يك ویژگی یا يك جنبه از اطلاع
 است • البته این امکان هم هست که هر برگه شامل
 صورت تمام اسناد و مدارکی باشد که درباره همان

ویژگی یا موضوع مورد نظرگردآوری شده باشد •

نمایه سازی همایند (ف) • Associative indexing

یکی از روشهای نمایه سازی کامپیوتری • در این روش ،

وجوه اشتراك اصطلاحات نمایه به هم ربط داده

می شود •

بستگی همایند (ف) • Associative relation

بستگی غیرسلسله مراتبی میان مفاهیم یارده ها •

انباشت موضوعی • Associative storage

نگاهد اشتن مواد به نحوی که در هنگام بازشناسی و

بازیابی آنها ، مضمون و محتوای مدارك پایه کار

قرارگیرد ، نه جاومقرآنها •

پیوندگر • رابط • Associator

تدبیر یا وسیله ای برای برقراری پیوند و ارتباط

میان محتواهای مدارك •

Asyndetic index نمایه بی ارجاع •

نمایه ای که فاقد هرگونه ارجاع باشد •

Attributive relation بستگی تخصیصی •

یکی از انواع بستگیهای تحلیلی • رابطه ای میان
دو مفهوم یاد و اصطلاح که دلالت بر توصیف و تشریح
مفهوم یا اصطلاحی توسط اصطلاح یا مفهوم دیگر کند •

Author bibliography

کتابشناسی پدید آور • کتابشناسی مؤلف •

کتابشناسی آثار و نوشته های یک پدید آور (مؤلف)
نویسنده • هنرمند و غیره (بخصوص •

Auto-abstracting → Automatic abstracting

auto-extract → Automatic abstracting

Auto-index (to)

نمایه سازی ماشینی. نمایه سازی خودکاره ای (ف) •

تهیه نمایه به وسیله ماشین و به کمک روشهای

ماشینی •

Autograph document • سند خط و امضای مولف

signed

مد رکی که به خط نویسند و امضای او باشد و به

عنوان يك سند نگاهداری شود •

Automatic abstracting

چکیده نویسی ماشینی • چکیده نویسی خودکاره ای

(ف) •

(۱) تهیه چکیده به کمک ابزارهای ماشینی و خودکار

(۲) عمل چکیده نویسی مستقل توسط ماشین (۳)

انتخاب و استخراج واژه ها و اصطلاحات مهم يك متن

به صورت خودکار و به کمک ابزارهای ماشینی •

Automatic indexing → Auto-index(to)

Automatic dissemination

اشاعه ماشینی • وارسانی خودکار •

اشاعه وپخش مدارك به وسیله ابزارهای ماشینی •

Automatic data processing

داده آمایی ماشینی • داده آمایی خودکار •

آماده سازی داده های اطلاعاتی به کمک کامپیوتر و

دیگرا ابزارهای خودکار •

Auxiliary operation

عملیات امدادی • امداد ماشینی •

انجام دادن برخی از کارهایی که از نظارت مستمر مرکز

مدارك یا واحد آماده سازی مدارك خارج است •

توسط ماشینهای خودکار و احیاناً به کمک کامپیوتر •

B

Barrier

جداگر •

نشانه های قراردادی یا اختیاری که برای ازهم جدا

کردن عبارات درچکیده تلگرافی به کار می رود •

Bibliographic documentation

دکومانتاسیون کتابشناختی •

اصطلاحاً د کومانٹاسیون غیر مستقیم (documentation Indirect) هم گویند. نوعی فعالیت د کومانٹاسیون که به جای اراثة اصل مدارك ، استفاد ه کنند ه را به مشخصات کتابشناسی مدارك و به مراجع اطلاعاتی دیگر ، هدایت کند .

Bibliography

• کتابشناسی

(۱) دانشی که به تجزیه و تحلیل کمی و کیفی و تاریخی آثار و نوشته های مکتوب می پرد ا زد ، (۲) دانشی که تحول آثار مکتوب را در طول تاریخ و با توجه به عوامل موثر و متأثر مورد مطالعه قرار می دهد ، (۳) مجموعه ای که حاوی اطلاعات کتابشناسی آثار خطی یا چاپی بوده و با نظم بخصوص و به قصد استناد و اراثة اطلاعات تهیه شده باشد ، (۴) از روی مسامحه ، در معنای کتابنامه (اثری که فقط کتابهای مربوط به يك شخص یا يك رشته را معرفی می کند) هم به کار می رود .

Bibliography of bibliographies

کتابشناسی کتابشناسیها •

همان گونه که از نامش پیداست، فهرست کتابشناسیها است که یا به طور عمومی و یا در یک زمینه خاص تدوین یافته باشند • مثلاً "فهرست نامه کتابشناسی های ایران" کتابشناسی کتابشناسیهادر زمینه ایرانشناسی است •

Bibliology دانش کتابشناسی • کتابشناخت •

این اصطلاح بیشتر به جای "نظریه کتابشناسی" به کار می رود و معمولاً "به مجموعه اطلاعات گوناگون، پراکنده، یادداشتها و توصیفهای درباره کتابها، مدارک و دستنوشته ها اطلاق می گردد •

Billet

• بیله

مدرك مختصر و کوتاه خطی یا چاپی •

Binary code

• کد دودویی •

کدی که برای تمایز دقیق دو چیز از هم به کار می رود •

مثلاً " نشانه های ۰ و ۱ از این نوع کد است •

پیکردودویی (ف) • Binary digit

نشانه ای که برای باز نمودن يك رقم (يك رقم از دودوم) در نظام شمارشی به کار می رود • " Pit " اختصاراً " به جای این اصطلاح به کار می رود و برابر فارسی آن " پید " است که کوتاه نوشت " پیکر دودویی " است •

برگه سفید • Blank card

برگه ای که بر روی آن هیچ نوشته یا نشانه ای نباشد •

نمایه سازی محصور • Block indexing

نوعی روش نمایه سازی است • در این روش ' مطالب نمایه را چنان دسته بندی و کوچک می کنند که امکان بررسی و پژوهش غیر ماشینی فراهم باشد •

بولی • Boolean

منسوب به روش جورج بول ' ریاضیدان انگلیسی است •

منطق ریاضی بول به علم اطلاع رسانی راه یافته و
 در نمایه سازی مورد استفاده قرار گرفته است. بولی
 کردن 'بولیدن' بولانیدن اصطلاحاً "به معنای
 منطقی کردن کار مورد نظر در نمایه سازی است."

Boolean Algebra

• جبر بولی

به کاربرستن روابط منطقی (تفاضل منطقی ' حاصل ضرب
 منطقی ' حاصل جمع منطقی و غیره) بین رده های
 موضوعی ' یا اعمال این روابط برای به وجود آوردن رده ها
 یا مفاهیم ترکیبی جدید •

Border-punched card → Notched card

Binary

• دودویی (ف) • دوگانی

گزینشی که دارای دو راه یاد و احتمال باشد •

Bound term • اصطلاح وابسته • اصطلاح پیوسته

اصطلاحی که هیچ گاه به تنهایی اصطلاح نمایه قرار
 نمی گیرد و فقط برای توضیح بیشتر معنای سرعنوان

موضوعی به کار می رود •

اصطلاح اعم • سر اصطلاح • Broader term

(۱) در اصطلاحنامه (تزاروس) به توصیفگرهای کلی گفته می شود که از توصیفگری دیگر به آن ارجاع داده شده باشد (۲) توصیفگری که نسبت به توصیفگرهای دیگر اصطلاحنامه 'معنی' 'دامنه' کاربرد و شمول وسیعتری داشته باشد •

برگه دو رو • پهنبرگ • Broadsheet

نشریه ای معمولاً "یک ورق که مطالب بر هر دو روی آن چاپ شده باشد •

یکرو • Broadside

نشریه ای معمولاً "یک ورق که مطالب فقط بر یک روی آن چاپ شده باشد •

تلفیق بی روش • Browsability

امکان سازگاری روشهای متعارف و معمول نمایه سازی

باشیوه های قراردادی و بی‌روشن *

Browsing

تورق • تضحف •

- (۱) جستجو در مجموعه مدارک بدون هدف قبلی و بدون داشتن روش و سیاست جستجو و انتخاب؛
- (۲) انتخاب اتفاقی مدارک از میان مجموعه مدارک با بررسی و احیانا " مرور اجمالی آنها •

C

Card reader

برگه خوان •

وسیله ای ماشینی برای تفسیر داده های برگه های
منگنه شده •

Card stacker

برگه چین •

وسیله ای برای گرد آوردن و درهم کردن برگه های
منگنه شده •

مجموعهٔ اسناد و فرمانها • Cartulary

- (۱) جای نگاهداری کاغذها ' نوشته ها و مانند آنها ؛
- (۲) محل نگاهداری کتابهای مقدس و آثار مکتوب در صومعه ها و کلیساها ی مسیحی ؛ (۳) مجموعه فرمانها و منشورها •

واژهٔ کلید • کلید واژه • Catchword

- واژهٔ معرفی که از عنوان مدارك بیرون کشیده شود و به عنوان معرف یا شناسه در بایگانیها ' فهرستها و نمایه ها به کار رود • این واژه با Keyword مرادف است •

Catchword indexing

- نمایه سازی کلید واژه ای • نمایه سازی واژه های کلید • یکی از شیوه های نمایه سازی است • در این شیوه ' واژه های معرف و مهمی که از عنوان مدارك برگزیده شده است ' به عنوان اصطلاحات اصلی نمایه به کار می رود •

Categorical relation

• بستگی رده ای

یکی از انواع بستگیهای تحلیلی است که رابطه میان
دو اصطلاح را از جهت دامنه شمول و معنا، عموم
و خصوص و کلیت و جزئیت معلوم می کند .

Category

• رده کلی • رده جامع • سررده

(۱) رده ای بسیار کلی و عمومی ؛ (۲) تقسیم و تفکیک
منطقی مدارک به رده های لازم ' براساس وجوه مشترك
آنها •

Chain indexing

• نمایه سازی زنجیری •

یکی از شیوه های نمایه سازی • روشی که براساس آن
اصطلاحات معرف و مربوط به يك مدارک یا موضوع در
رابطه با هم قرار داده می شوند ؛ به نحوی که
جستجوگر از هر طریق این ترکیب اصطلاحات را دنبال
کند ، به منظور خود می رسد •

Chartulary —————> Cartulary

Channel

مجرا • کانال •

بخشی از نظام ارتباطی که محل‌های صدور و دریافت
پیامها و اطلاعات را به هم پیوند می‌دهد •

Citation index

نمایه استنادی • نمایه استشهادی •
فهرستی از مراجع و منابع یاد شده در يك مدارك خاص
یا در مجموعه ای از مدارك •

Class inclusion

شمول رده ای •

رابطه میان دو رده یا رده های بیشتر ، آنچنان که
مضمون و محتوای يك رده ، متضمن مضمون و محتوای
رده یا رده های دیگر باشد • مانند رابطه میان دو
رده " مردم " و " جوانان " ، که رده " مردم " ،
رده " جوانان " را در بر می‌گیرد •

Class relation

بستگی رده ای (ف) •

یکی از انواع بستگیهای تحلیلی • رابطه ای که به
نحوی حداقل میان دو رده برقرار باشد •

Classified index

• نمایه رده ای (ف) •

نمایه ای که اصطلاحات آن مطابق یکی از نظام‌های رده بندی تنظیم شده باشد • به این نوع از نمایه ' نمایه نظام یافته (سیستماتیک) هم میگویند •

Clearing house

مرکز گردآوری و پخش اطلاعات • مرکز مبادله اطلاعات • پخشگاه (ف) •

(۱) عنوان سازمانهایی که موظف به تهیه ' گردآوری و اشاعه و پخش انواع بخصوصی از مدارك باشند ؛ (۲) اصطلاحی است برای آن دسته از کتابخانه های تخصصی که دارای مجموعه محدودی از مواد اطلاعاتی هستند ' اما اطلاعات مورد نیاز را از راه تلفن ' مکاتبه و استفاده از امکانات و تسهیلات کتابخانه های دیگر به دست می آورند •

Clipping bureau.

سازمان بریده جراید • دفتر پخش بریده جراید • عنوان شرکتهایی انتقاعی که مقاله های روزنامه ها '

مجله ها و احیانا " دیگر نشریه های ادواری را بر طبق سفارش و د ر زمینه یا زمینه های خاص می چینند و در ازای پول برای مشترکین می فرستند •

Clipping Service

فعالیت مرتب و مستمر برخی از کتابخانه ها که مطالب مربوط به حوزه های فعالیت سازمان متبوع خود را از جراید استخراج می کنند و برای مقامات اداری آن سازمان می فرستند •

Code

• کد

(۱) مجموعه اصول و قواعدی که برای عرضه داده ها و اطلاعات در اشکال مختلف اعمال می شود؛ (۲) مجموعه اصول ' قواعد ' نشانه ها و قرارداد هایی که برای تبدیل منظوری از زبانی به زبان دیگر مورد استفاده قرار می گیرد •

Code Comparison

• کد سنجی

مطابقت دادن و سنجیدن واژه های مورد نظر با

توصیف‌گرهای نمایه به قصد یافتن اطلاع مورد نظر ' یا
به منظور حصول اطمینان از صحت و جامعیت نمایه •

Coded bibliographical reference

کد ارجاع کتابشناسی •
به ترکیب حروف و ارقام گفته می‌شود که تاریخ نشر ' نام
ناشر ' تعداد جلد و شماره صفحه را به ترتیب نشان
دهد •

Collectanea

کتابشناسی آمیخته (ف) •
یکی از انواع کتابشناسیهای نظام یافته (سیستماتیک)
که معمولاً " مشتمل است بر مدارك مهم ' بخشهای
دست چینی شده ای از مدارك یا قسمتهایی که عیناً "
و مستقیماً " از کتابشناسیهای دیگر نقل شده باشد •
ساخت این گونه کتابشناسی ' تحلیلی است •

Communication

ارتباطات •
ارسال ' انتقال و مخابره اطلاعات ' پیامها و مقاصد
دیگر ' به کمک نشانه ها و وسایل مخابره •

Communication System

نظام ارتباطی • نظام ارتباطات •
مجموعهٔ اسلوب و روشهایی که مطابق آن اخبار و
اطلاعات از نقطه 'شخص' دستگاه یا سازمانی به
محل یا شخص مورد نظر انتقال یابد 'یا خبر و اطلاع
که بین دو یا چند نقطه مورد مبادله قرارگیرد •

Compatibility سازش پذیری (ف) •

صفت دستگاهها و ابزارهایی است که محصل
اطلاعاتی آنها به رغم اختلاف در نشانه 'ترکیب و
ساختمان و مشخصات ظاهری' می تواند مورد
استفادهٔ ابزارهای ماشینی دیگر— بدون احتیاج به
تعویض ماشین— باشد •

Compend خلاصه کردن • کوتاه کردن •

ارائه نوشته ای بلند به اختصار و با حفظ تمام مفاهیم
و معانی آن •

Compendium

ملخص^ص •

اثر خلاصه شده ای که ویژگیهای اصلی را عمدتاً
حفظ کرده باشد •

اثر مشترك • کار مشترك • Composite Work

نوشته ای که با همکاری دو یا چند تن تألیف شده و
سهم هر يك از پدید آورندگان در تهیه مطالب
مشخص و معلوم باشد •

Comprehensive abstracting service

خدمت چکیده نویسی فراگیر •
نوعی از خدمات چکیده نویسی در جهت چکیده نویسی
کامل و جامع مدارك و در زمینه های موضوعی خاص •

Comprehensive bibliography

کتابشناسی جامع • کتابشناسی فراگیر •
اثری که هدف از تدوین آن ' معرفی تمام منابع مربوط
به موضوع ورشته مورد نظر باشد •

Comprehensive relation بستگی فراگیر •

یکی از انواع بستگیهای تحلیلی • رابطه ای میان
دو اصطلاح دال بر آنکه عناصر اطلاعاتی یک
اصطلاح در اصطلاح دیگر تعریف، توضیح یا بیان
شده باشد •

Concept مفهوم • دریافت • اندر یافت •

در اصطلاح علم اطلاع رسانی، به اصلیتِ رسانی
و کوچکترین جزء بسیط اندیشه، اطلاع و پیام گفته
می شود •

Concept coordination

هما راستن مفاهیم • هما رایی مفاهیم •
یکی از انواع نمایه سازی • نمایه کردن مدارك بر
اساس مفاهیم ورده های وابسته و مربوط • به عبارت
دیگر، وابستگی مفاهیم را مبنای اصلی نمایه سازی
قرار دادن است •

Concept relation بستگی مفهومی •

از انواع بستگیهای تحلیلی • رابطه ای که حد اقل
میان دو مفهوم برقرار شده باشد •

تلخیص • فشردن نویسی • Condensation
عمل خلاصه کردن مندرجات مدارك در قالب چکیده
و با استفاده از زبان طبیعی •

مدرك محرمانه • Confidential document
مدركی که فقط با اجازه مخصوص در اختیار خواهان
آن گذاشته می شود •

ریخت شناسی مدرك • Conformation
ویژگی ریخت شناسی مدرك از حیث مادی و صورت
ظاهری •

اتصال • ConJunction
نشانه یا نماد (سمبول) که بین دو اصطلاح یـاد و
مفهوم رابطه منطقی برقرار می کند •

Conventional publications

- انتشارات متعارف • انتشارات معمول •
- به انتشاراتی گفته می شود که محتوای اطلاعاتی آنها به زبان طبیعی و رایج نوشته شده باشد ، مانند کتابهای درسی ، مجله ، روزنامه و مانند آنها •

Coordinate index

• نمایه همارا •

- (۱) نمایه ای که محتوای موضوعی هر مدرك را با بیش از يك شناسه یا اصطلاح ، تعیین و توصیف کند ؛ (۲) نمایه ای که بر اثر ترکیب دو یا چند شناسه یا اصطلاح ، امکان بازیابی مدرك را فراهم آورد •

Coordinate relation

• بستگی همارا (ف) •

- رابطه میان مفاهیم یارده هایی که خود تابع مفهوم یا رده ای مشابه باشند •

Copyright document

• مدرك محفوظ الحقوق •

- مدركی که تكثیر و توزیع آن بدون اجازه صاحب حقوق آن مجاز نباشد •

Correlative index • نمایه همبسته (ف)

نمایه ای که بین اصطلاحات آن روابط وابستگی
مفاهیم برقرار شده باشد •

C.P.U. → Central Processing Unit

Central Processing unit (C.P.U.)

واحد آماد ه سازی مرکزی • واحد مرکزی آمایش •
بخش د ر قلب يك نظام كه همه وظایف آماد ه سازی
اطلاعات یا مدارك د ر آن متمرکز شده باشد •

Cost-benefit analysis

تجزیه و تحلیل هزینه — بهره وری •
(۱) بررسی نسبت بهره وری به میزان هزینه ها ؛
(۲) تجزیه و تحلیل و برآورد نسبت هزینه های يك
نظام د ر قیاس با محصول کار و نتایج و فواید آن •

Cost-effectiveness analysis

تجزیه و تحلیل هزینه — کارایی •

- (۱) بررسی نسبت کارایی به میزان هزینه ها ———؛
- (۲) تجزیه و تحلیل و برآورد نسبت هزینه های یک
نظام در قیاس با کارایی آن •

Critical bibliography —————> Analytical
bibliography

نمایه سازی انتقادی • Critical indexing
نوعی از نمایه سازی که با جهت گیری فرهنگی یا عقیدتی
همراه باشد • در این روش 'نمایه ساز مطالب را بر
اساس اصول و عقیده ای که مبنای کار قرار می دهد'
نمایه سازی می کند •

آگاه کردن مستمر • Current awareness
کمک به خوانندگان علاقه مند برای آشنا ساختن آنها
با مطالب تازه انتشار و به خصوص در زمینه های تخصصی
آنها •

کتابشناسی جاری • Current bibliography
فهرست مشخصات منابع در آستانه انتشار یا منابعی که

د زمان نږدیک به نشرخود فهرست انتشاریافتـــه
باشد .

Current Contents bulletin

فهرست مند رجات نشریات جاری . فهرست مند رجات
نشریه ای ادواری باظاهری یکنواخت ، مشتمل بر
فهرست مند رجات نشریات برگزیده . این اصطلاح
با Contents Pages Journal مراد فاست .

D

Data bank

بانک داده ها .

مجموعه ای از داده های اطلاعات به هر شکل و صورت ،
چه از نظر کمی و چه از لحاظ کیفی .

Data base

پایگاه داده ها .

محل نگهداری یا بایگانی آثار کتابشناسی یا مدارک
اطلاعاتی به صورت نوار ، صفحه و دیگر تدابیر
لازم ، برای آماده سازی کامپیوتری .

Data documentation • دکومان‌تاسیون داده‌ها •
به آن بخش از فعالیت دکومان‌تاسیون گفته می‌شود
که وظیفه آن گردآوری اطلاعات ، داده‌ها و
آمارهای دقیق ، مستند و حقیقی برای استفاده
کنندگان متخصص است •

Data processing

داده‌آمایی (ف) • آماده‌سازی داده‌ها •
اجرای کارهای نظام یافته (سیستماتیک) ، فنی
و مستمر بر روی داده‌ها •

Data retrieval

داده‌یابی (ف) • بازیابی داده‌ها •
عمل ، روش و نحوه کار به دست آوردن داده‌های
خاص از مجموعه داده‌های ذخیره شده •

Definitive relation

• بستگی تعریفی •
یکی از انواع بستگیهای تحلیلی • رابطه‌ای میان یک
اصطلاح یا مجموعه‌ای از اصطلاحات بدان نحو که

از نتیجهٔ این رابطه، تعریف اصطلاح، چگونگی
کاربرد آن و سبب وابستگی اش معلوم شود.

Depth of indexing • عمق نمایه سازی

(۱) نسبت اصطلاحات نمایه به مفاهیم مدارك؛

(۲) نسبت یاد رجه ای برای سنجش میزان اصطلاحات
با مفاهیم مدارك نمایه سازی شده.

Descriptive abstract

چکیده توصیفی • چکیده تشریحی • چکیده وصفی •

چکیده ای که به توصیف محتوا و موضوع مدارك
می پردازد، نه به تحلیل و ارزشیابی آن.

Descriptive bibliography • کتابشناسی توصیفی

فهرست منابعی که گذشته از اطلاعات کتابشناسی،
حاوی توصیف ظاهری و مادی اثر نیز باشد نسخ خطی
را از نوع کتابشناسی توصیفی می دانند.

Descriptor

توصیفگر • نمودگر (ف) •

- (۱) 'تك واژه' ، 'تك اصطلاح' ، کلمه یا عبارت بسیار
 کوتاهی شبیه سرعنوان موضوعی ؛ (۲) اصطلاح مفرد یا
 عبارت کوتاهی که در زبان دکومانتاسیون به عنوان
 اصطلاح نمایه به کار رود .

Descriptor language

- زبان توصیفگر . زبان نمودگر (ف) .
 زبانی قراردادی که از زبان طبیعی گرفته شده باشد و
 توصیفگرها با آن بیان شود و با آن به کار رود .

Descriptor network

- شبکه توصیفگرها .
 مجموع روابطی که میان توصیفگرهای بخش اصلی
 اصطلاحنامه برقرار شده باشد . ارجاعات میان
 توصیفگرها هم در زمره این روابط به شمار می آید .

Dial access information

- اطلاع یابی تلفنی .
 دست یافتن به شناسه ها و مطالب دلخواه از طریق
 تلفن در نظامهای اطلاعاتی .

جستجوی همراه با گفتگو • Dialogous search

روش جستجو و پژوهش اطلاعاتی که جستجوگر در خلال بازبایی اطلاعات و داده ها و به اتکای اطلاعات به دست آمده ' می تواند پرسشهای تازه ای طرح کند و از نظام بازبایی ' اطلاعات و داده های دیگری بخواهد •

کد گذاری مستقیم • کد گذاری ساده • Direct coding
کد گذاری سرراست •

روش کد گذاری در برگه لبه منگنه شده ؛ در این روش هر منگنه (وجود هر سوراخ در لبه برگه) مابین ازای يك اصطلاح است •

اشاعه • پراکندن • وارسانی (ف) • Dissemination

رسانیدن اطلاعات ' مدارك ' داده ها و مانند آنها از مراکز نگاهداری (ذخیره) اطلاعات و مدارك به افراد ' سازمانها و هر استفاده کننده دیگری ' چه توسط ابزارهای ماشینی و چه از طریق راههای ارتباطی دیگر •

Distribution

• توزیع • پخش •

• عمل اشاعه اطلاعات در قالب آثار کتبی •

Document

• مدرک • سند •

(۱) هر اثر چاپی ' خطی یا عکسی ؛ (۲) هر وسیله قابل رؤیت و لمسی که حاوی اطلاع ' خبر و پیامی باشد ؛ (۳) در عرف دکومانتاسیون ' هر آنچه که بتواند اطلاع علمی را انتقال دهد و در تحقیق مورد استفاده قرار گیرد •

Document analysis

تجزیه و تحلیل مدرک • مدرک کاوی • سند کاوی •
تجزیه و تحلیل موضوعی محتوای مدرک ' بدان قصد که
با تشخیص و انتخاب همه مشخصات و خصوصیات متن '
راه بازشناسی و بازیابی آن هموار گردد •

Document Center → Documentation center

Document retrieval

بازیابی مدارك • بازیابی سند • مدارك یابی • سند یابی
عمل ' روش و طرز کار به دست آوردن مدارك دلخواه
از میان مجموعه مداركى که مطابق نظامهای علمى
معروف و رایج سازمان یافته باشد •

Documentary language • زبان دکومانتاسیون

زبان ساختگی که در نظامهای دکومانتاسیون برای
مقاصد نمایه سازی ' ذخیره و بازیابی مدارك به کار
می رود • برای آگاهی بیشتر — Indexing language

Documentation • دکومانتاسیون

(۱) آماده سازی نظام یافته (سیستماتيك) و مستمر
مدارك ' داده های اطلاعاتی و مانند آنها؛ (۲) وظیفه،
دانش ' عمل و روش تعیین هویت و مشخصات ' فراهم
آوری ' تجزیه و تحلیل ' نگاهداری ' بازیابی و اشاعه
مدارك ' داده ها و اطلاعات تخصصی و علمى به منظور
استفاده نیازمندان به آنها •

Documentation Center

مرکز مدارك • مرکز اسناد • مرکز دكوماننتاسيون •
(۱) محل گردآوری ' سازماندهی ' اشاعه ' انتشار و
استفاده از اطلاعات و مدارك ؛ (۲) سازمانی که موظف
به شناسایی ' گردآوری ' استخراج ' نمایه سازی '
چکیده نویسی و خلاصه ' تجزیه و تحلیل و معرفی و
اشاعه اطلاعات و مدارك است ؛ (۳) این اصطلاح
مساحتاً " برای مرکز اطلاعات و داده ها هم به کار
می رود •

Double-row Coding • کدگذاری دو رجه

- (۱) یکی از روشهای کدگذاری برگه های لبه منگنه شده؛
- (۲) به وجود آوردن شیار از اتصال دو سوراخ به هم '
در قسمت خارجی برگه های لبه منگنه •

E

Economics of Information • اقتصاد اطلاعات

مطالعه و سنجش تاثیرات اثر اطلاعات علمی و فنی در رابطه

بازمینه های فعالیت از حیث اقتصادی و آماری •

Edge-Punched Card → Notched card

Edge-notched Card → Notched card

E D P → Electronic data Processing

Efficiency factor • عامل کارایی

علت ' موجب و وسیله ای که بر کارایی بازیابی اطلاعات

تاثیر بگذارد •

Elective Bibliography → Selective
bibliography

Electronic data processing
داده آمایی الکترونیکی

آماده سازی داده های اطلاعاتی به وسیله ابزارهای

الکترونیکی •

Electronic editor

ویراستار الکترونیک • ویرایشگر الکترونیک •

ماشین الکترونیکی که می تواند کارهای ترجمه ' چکیده

نویسی، تصحیح و ویرایش متن، تهیه مراجع
کتابشناسی و مانند آنها را انجام دهد.

Elliptical

عنوان گنگ.

اصطلاح مدارکی که عنوان آنها گویای محتوایشان
نباشد.

Encoded abstract

چکیده کد شده.

چکیده ای که به زبان طبیعی نوشته نشده باشد،
بلکه به منظور آماده سازی و باز خوانی ماشینی، با
نماد (سعیول) و کد تهیه شده باشد.

Encoded question

پرسش کد شده.

پرسشی که با زبان وقواعد متناسب با برنامه ریزی و کاربرد
کامپیوتر و اطلاعات داده های مورد جستجو، طرح
و عرضه شده باشد.

Equivalence relation

بستگی جانشینی. بستگی هم ارزی (ف).

یکی از انواع بستگیهای تحلیلی ' رابطه میان اصطلاحاتی که می توانند معادل و هم ارز هم به کار روند ' مانند رابطه میان مترادفات •

Excerpt • برگزیده •

بخش تکثیر شده ای از یک مدرک •

Exhaustive indexing

نمایه سازی جامع • نمایه سازی فراگیر •
یکی از انواع شیوه های نمایه سازی • روشی که هدف از کاربرد آن ' یافتن ریزترین و جزئی ترین مفاهیم مدارک و نمایه سازی آنهاست •

Exhaustivity of indexing

جامعیت نمایه سازی • فراگیری نمایه سازی •
سرجمع تعداد اصطلاحاتی که در کار نمایه سازی به تمام مفاهیم کلی و جزئی مدارک اختصاص می یابد •

Extract

استخراج • برون آورد • خارج نویسی •

بخش یا بخشهایی از يك مدرک که برای بهتر نشان
دادن موضوع و محتوا ، انتخاب و استخراج شده
باشد .

F

دورنگاری (ف) . فاکسیمیله Facsimile

انتقال تصویر صفحات چاپ شده ، نمودارهای
اطلاعاتی و اشکال بصری از قبیل نقشه و مانند آن ، از
طریق خطوط ارتباطی و دریافت و تکثیر آن در محل
دریافت تصویر .

ترکیب نادرست . False Combination

ترکیب نادرست و ناخواسته توصیفگرها با هم .

بازیافت ناخواسته . False drop

(۱) مدرک ناخواسته ، مدرکی که بدون ارتباط به
موضوع مورد سؤال و جستجو به دست آمده باشد ؛
(۲) اطلاع بازیابی شده نامربوط .

False retrieval

• بازیابی نادرست • بازیابی نابجا (ف) •

(۱) بازیابی مدرك ناخواسته ؛ (۲) مدارکی که پسندون
ارتباط بازمینه جستجو و به هنگام جستجوی ماشینی
ناخواسته به دست می‌رسند •

False Sort → False Combination

Fasicule

• پاره •

بخشی از مدرکی که به منظور خاصی جداگانه منتشر شده
باشد •

Feasibility study

برآورد وضعیت • بررسی امکانات • بررسی انجام پذیری
(ف) •

نوعی بررسی معمولاً "آینده نگر که هدف از آن تعیین
چگونگی کاریک نظام ' بخصوص دریک سازمان و
تشکیلات مشخص است •

Feature card system → Optical
Coincidence; Aspect card system

File Maintenance • پرونده داری (ف)

به روز آوردن بایگانی 'یا افزودن' دگرگون کردن و
حذف مستمر مواد بایگانی •

Filling medium • راهنمای بایگانی

واژه 'اصطلاح یا سرعنوانی که جای هر شناسه را در نمای
یا جای هر مدار را در مجموعه منظم مدارک تعیین کند •

Fixed Storage • انباشته ثابت

آن نوع از ابزار نگاهداری و بازبانی اطلاعات که اطلاعات
وداده های ذخیره شده آن 'در شرایط عادی قابل
حذف و تغییر نباشد •

Flow chart

گردش نمای کار (ف) • نمودار گردش کار (ف) • شمای
عملیات •

تعریف 'تجزیه و تحلیل و بررسی دقیق تر به کمک اشکال
بصری' خطوط هندسی یا نشانه های قراردادی
دیگر •

Flow diagram برنامه نما (ف) • نمودار عملیات •
باز نمودن يك برنامه مشخص با يك فعاليت جاری به
كمك اشكال بصری و خطوط هندسی •

Flow direction سونمای گردش کار (ف) •
نشان دادن روابط و پیوندهای عناصر نمودار
عملیات (برنامه نما) به كمك پیکان (→) یا نشانه های
قراردادی دیگر •

Formal information source • منابع رسمی اطلاعات •
عنوان آثار انتشار یافته ای که حاوی بار اطلاعاتی باشند
یاد ستونشتهایی که برای یافتن اطلاعات به ناچار
رجوع به آنها اجتناب ناپذیر باشد •

Fractional scanning بخشکاو (ف) •
(۱) تقسیم کردن محتویات بایگانی به مجموعه های مختلف؛
(۲) بخش کردن مواد بایگانی شده به زمینه های
گوناگون و رشته های موضوعی •

Fragmenting توصیفگریابی •

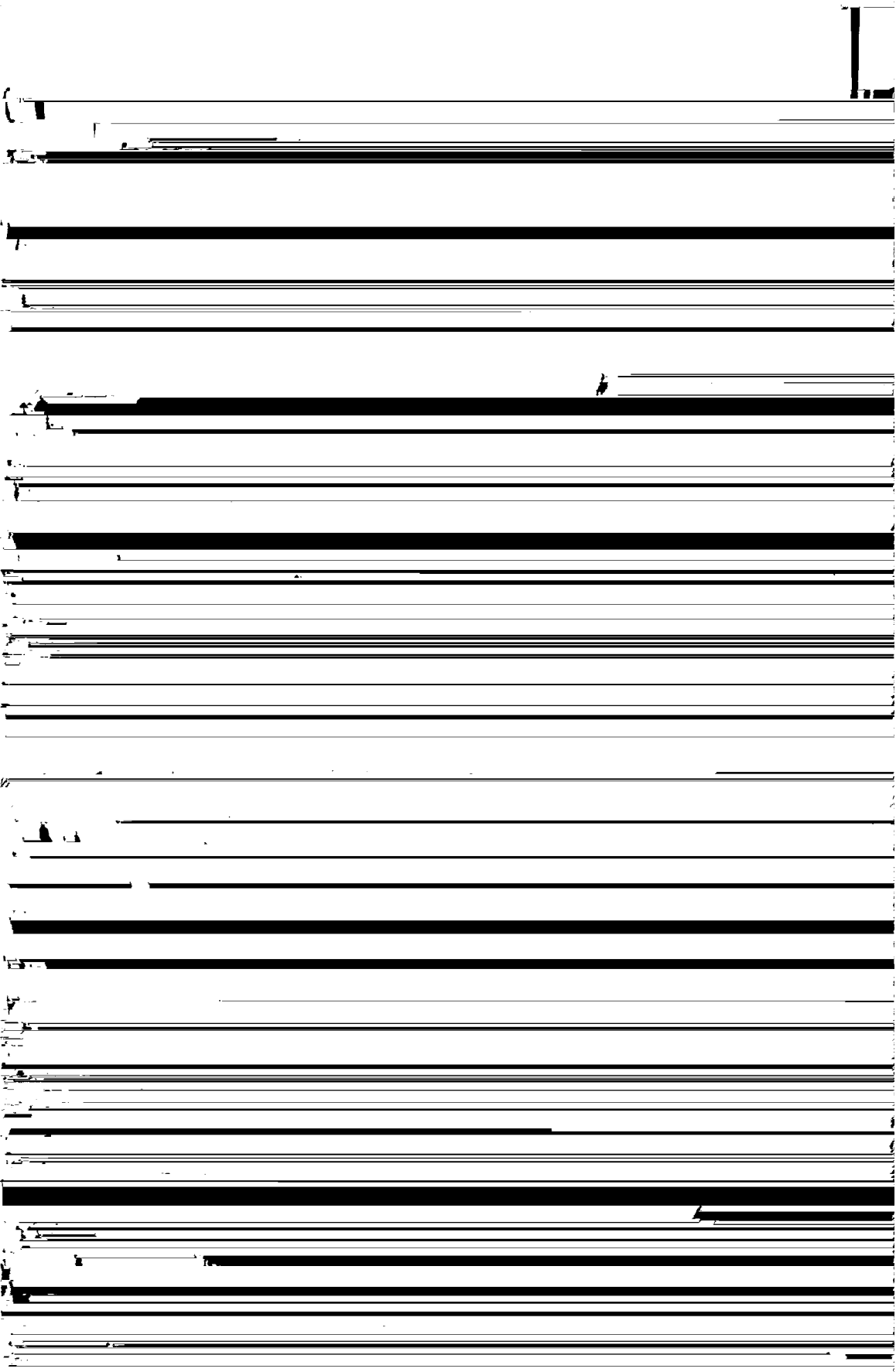
تجزیه و تحلیل کردن موضوع مدرك و مقایسه و انطباق
موضوع مدرك با اصطلاحات یا توصیفگرهای رایج، به
قصد تشخیص و تعیین توصیفگر مناسب.

نمایه سازی آزاد • Free indexing

یکی از شیوه های نمایه سازی • روشی که نمایه ساز بر
پایه دانش و تخصص خود پیش می گیرد و بی آنکه د رکار
نمایه سازی به واژه نامه یا اصطلاحنامه ای رجوع
کند ، به اتکای خود مدرك به نمایه سازی می پردازد.

صورت اصطلاحات باز • سیاهه باز • Free term list

صورت اصطلاحات یا توصیفگرهایی که برای افزودن
شناسه های تازه بدان و احیاناً " حذف اصطلاحات
یا توصیفگرها از آن ، دارای هیچ گونه مانع و
و محدودیتی نباشد •

اصطلاح عام • اصطلاح کلی •
 General term
 اصطلاحی که در زبان علمی و تخصصی عیناً " با معنایی
 که در زبان رایج همگان به کار می رود ، به کار گرفته
 شود •

بستگی نوعی •
 Generic relation
 رابطه میان د و مفهوم یاد ورد ه به نحوی که یکی از نوع
 جنس (genus) و دیگری از نوع گونه (Species)
 باشد •

اصطلاح اعم •
 Generic term
 (۱) اصطلاحی که دارای شمول و معنای وسیعی باشد ؛
 (۲) اصطلاحی که نسبت به دسته ای از اصطلاحات
 يك اصطلاحنامه ، از کلیت ، عمومیت و شمول بیشتری
 برخوردار باشد •

Genus-Species relationship → Generic
 relation

Genus-species system نظام نوع-گونه •

مجموعه سازمان یافته مفاهیمی که برشالوده روابط

منطقی میان مفاهیم استوار شده باشد •

Graphic storage

نگاهداری تصویری •

ثبت و ذخیره اطلاعات بر روی فیلم •

H

Hand-feed punch

ماشین منگنه دستی •

وسیله ای که برگه ها را یک به یک و با دست به آن

می دهند و پس از منگنه شدن از قسمت خروجی ماشین

بر می دارند •

Hand punch → Hand-feed punch

Hardware

افزارگان (ف) •

(۱) وسایل و تجهیزات مادی و فیزیکی که در آماده

سازی داده ها و اطلاعات به کار گرفته می شود ؛

(۲) اصطلاحی که در وجه مخالف "دستورگان

Software" به کار می رود •

Hidden bibliography

کتابشناسی — گونه •

صورت مدارکی که به قصد تدوین کتابشناسی تهیه و
تنظیم نشده باشد، اما عملاً "مانند کتابشناسی
مورد استفاده قرارگیرد."

Hierarchical relation • رابطه سلسله مراتبی
رابطه میان مفاهیم یاردهای فراتر و فروتر.

Hierarchy • سلسله مراتب
شکله ای که بر پایه رابطه سلسله مراتبی، میان
مفاهیم برقرار می گردد.

Historical bibliography • کتابشناسی تاریخی
فهرست منابعی که براساس ترتیب سال و زمان تالیف
و تدوین یا انتشار آثار تهیه شده باشد. هدف از
تدوین کتابشناسی تاریخی، بیشتر تهیه منبع لازم
برای مطالعه تاریخی و تاریخ کتابشناسی است.

Hit • دستیاب
وقتی که در کار فراهم آوردن اطلاعات، جستجو همراه

با موفقیت باشد و اطلاع دلخواه به دست برسد •

مدرك ویژه • مدرك داخلی • House document

مدركی که استفاده از آن منحصر به سازمان تولید

کننده یا منتشر کننده آن باشد •

I

تعیین هویت مدرك • شناسایی مدرك • Identification

تعیین جا ' موقعیت یا مشخصات مدرك ذخیره شده

به وسیله ' شماره ' کد یا نشانه های تمثیلی دیگر •

شناسگر (ف) • Identifier

علامت و نشانه ای که به قصد تشخیص ' تعیین یا

نامگذاری دسته ای از مدرك و داده ها به کار می رود •

Immediate access

دستیابی بی درنگ • دسترسی سریع •

دست یافتن سریع ' سهل و سریع به داده های

مدرك دلخواه ' بدون صرف وقت بسیار •

Inclusive relation • بستگی دربرگیر (ف) •

یکی از انواع بستگیهای تحلیلی • رابطه میان دو
اصطلاح ' به نحوی که يك اصطلاح بخشی از معانی و
مفاهیم اصطلاح دیگر را دربر داشته باشد ؛ مانند
رابطه میان دو اصطلاح کتابخانه و کتابخانه
دانشگاهی •

Indicative abstract

چکیده راهنما •

چکیده کوتاهی در راهنمایی خواننده به دامنه موضوع
و محتوای اصلی مدرك •

Indicative-informative abstract • چکیده تمام نما - راهنما •

چکیده ای که برخی از جنبه های موضوع آن به تفصیل
بیشتر و بقیه جنبه های آن به اختصار تنظیم شده •
باشد •

Index

نمایه •

نمایه عبارت از راه و وسیله ای است برای مراجعه
همراه بانظم و روش به يك متن ' محتوا ' مجموعه ای
از اسناد و مدارك ' یا هرگونه اطلاع ثبت و ضبط شده ای
که به شکلی خاص — مثلاً " برحسب ترتیب الفبایی —
مرتب شده باشد • تفاوت نمایه با صورت و سیاهه
(List) بیشتر در این است که نمایه دارای
ساختمان ' شیوه تنظیم ' نظام ارجاعی خاص و
تد ابیر دیگری است که غرض از تهیه آن سازمان
دادن اطلاعات به قصد بازیابی سهل ' سریع و همراه
با روش است •

Index term → Index Vocabulary

Index Vocabulary

واژگان نمایه (ف) •

مجموعه اصطلاحات ' اعم از توصیفگرها و شناسه های
دیگر ' که بازیان نمایه سازی مفاهیم را باز بنماید •

Indexing

نمایه سازی (ف) •

- (۱) عمل تهیه و تدوین نمایه ها ؛ (۲) تجزیه و تحلیل محتوای اطلاعاتی مدارك و بیان آن با زبان نظام نمایه سازی از راه ؛ (الف) انتخاب مفاهیمی که قابلیت نمایه سازی دارد ؛ و (ب) بیان مفاهیم با زبان نظام نمایه سازی و در قالب منظم شناسه های نمایه ؛
- (۳) تخصیص اصطلاحات بررسی و شناخته شده به موضوعات مدارك و مواد اطلاعاتی دیگر ؛ به قصد بازیابی آنها از طریق همین اصطلاحات و هرگاه که لازم باشد ؛
- (۴) علی الاطلاق ؛ عنوان همه فعالیت هایی که برای سازمان دادن و نگهداری مدارك صورت می گیرد .

Indexing language زبان نمایه سازی •

در نظام های دکومانتاسیون به زبانی ساختگی و قراردادی گفته می شود که برای مقاصد نمایه سازی به کار گرفته می شود • سرچشمه زبان ساختگی همان زبان طبیعی است • میزان تغییرات و تصرفات در زبان طبیعی ؛ نشان دهندۀ درجه ساختگی بودن زبان نمایه سازی ؛ یا به عبارت دیگر ؛ زبان نظام است •

Indirect documentation → Bibliographic
documentation

Informal information • منابع غیر رسمی اطلاعات
sources

اصطلاحی که برای منابع اخذ اطلاعات 'مانند
سخنرانیها' سمینارها ' گفتگوها و اجتماعات دیگر
به کار می رود • اطلاعاتی که از این راهها به دست
می آید و رد و بدل می شود ' غالباً " شایعترین و
رایجترین طریقه' داد و گرفت اخبار و اطلاعات است •

Informatics

• انفورماتیک

(۱) ظاهراً " از ترکیب دو واژه ' Information

Automatics ساخته شده است • انفورماتیک

دانشی است که به بررسی مسائل مربوط به آماده سازی

ماشینی اطلاعات تخصصی و د کومانتاسیون می پردازد ؛

(۲) اصطلاحاً " به داده آمایی Data Processing

و دانشها و فنون مربوط به آن هم انفورماتیک می گویند •

Information

اطلاعات • اطلاع •

به هردا نسته مشهور ' واقعیت ' امر مسلم یا هر پیامی که

حامل دانسته ای باشد و به هردانش و معرفتی که
 مکتوب بوده و از طریق کتاب، مجله، روزنامه،
 گزارش، مواد سمعی و بصری، نوارهای مغناطیسی،
 بانک داده ها و مرکز اطلاعات و اسناد و کتابخانه و
 غیره به دست برسد، اطلاعات گویند. اطلاعات را
 گاه با معرفت یادانش (Knowledge) به یک معنا
 می گیرند و همانند هم به کار می برند.

مرکز تجزیه و تحلیل اطلاعات • Information analysis
 center
 سازمانی که موظف به شناسایی، گردآوری، تجزیه و
 تحلیل، ارزشیابی، خلاصه نویسی، ترکیب،
 استنتاج و پخش، اشاعه اطلاعات اسناد و مدارک است.
 این نوع سازمان معمولاً "به کار تحقیقی در زمینه های
 مربوط هم می پردازد."

Information analyst

کاوشگر اطلاعات • متخصص تجزیه و تحلیل اطلاعات
 کسی که برای مرکز تجزیه و تحلیل اطلاعات، اطلاعات
 را تفکیک، تجزیه و تحلیل و ارزشیابی می کند.

Information center • مرکز اطلاعات

سازمانی که تاکید اصلی فعالیت خود را برگردآوری،
تجزیه و تحلیل، ارزشیابی و ترکیب اطلاعات گذارده
باشد •

Information channel

مجرای اطلاعاتی • کانال اطلاعاتی •
مجرای انتقال یاداد و ستد اطلاعات میان دو یا چند
ها
مرکز اطلاعات، مرکز اسناد و مدارک و حتی بین پایانه
(ترمینالها) •

Information evaluation center —————→

Information analysis center

Information expert —→ Information
Specialist

Information explosion

انفجار اطلاعات • ترکش اطلاعات • تورم اطلاعات •
انبوهی اطلاعات •

(۱) رشد لجام گسیخته و توسعه مجهول القوه اطلاعات؛

(۲) رشد سریع، بیسابقه، غیرمنتظره و حتی بی رویه

در کمیت، حجم و تنوع اطلاعات.

Information filter پالونه اطلاعات.

اصطلاحاً "به مدارک ردیف دوم و سوم (مانند

فهرستها، چکیده ها، نمایه نامه ها، کتابشناسی

کتابشناسیها و مانند آن) گفته می شود.

Information-gathering patterns

الگوهای گردآوری اطلاعات.

الگوهایی که استفاده کنندگان اطلاعاتی بآنها و

تواناییهای متفاوت، برای دست یافتن به اطلاعات

در یک زمینه موضوعی یا در یک نظام اطلاعاتی، پیش

می گیرند و به کار می برند.

Information handling کار اطلاعاتی.

نگاهداری، آماده سازی و انتقال اطلاعات از سر -

چشمه های آن به استفاده کنندگان. تولید و

استفاده از اطلاعات ' در شمول معنای این اصطلاح
قرار نمی گیرد .

Information industry

صنعت اطلاعات . تجارت اطلاعات .
فروش اطلاعات و خدمات اطلاعاتی به قصد سود آوری .
سازمانهایی هستند که در قبال پول و با عقد قرارداد '
خدمات اطلاعاتی خود ' از قبیل نمایه سازی '
چکیده نویسی ' تکثیر نسخ ' بازیابی اطلاعات و غیره
رامی فروشند . اصطلاح بالا در مورد این نوع از
فعالیت به کار می رود .

Information interest

رغبت اطلاعاتی . خواست اطلاعاتی . تمایل
اطلاعاتی . علاقه اطلاعاتی .
میل و گرایش استفاده کنند به نوع یا انواع خاصی از
اطلاعات .

Information media . رسانه های اطلاعاتی

ابزارها و وسایلی که به وسیله آنها یا بر روی آنها

اطلاعات ثبت و ضبط شود •

نیاز اطلاعاتی • Information need

نیازی که استفاده کننده به اطلاع و به هر شکل
و صورت آن داشته باشد ؛ چه استفاده کننده بالقوه
و چه استفاده کننده بالفعل •

احتیاج اطلاعاتی • Information requirement

نیاز آگاهانه و ابزاری که استفاده کننده به اطلاعات •

بازیابی اطلاعات • اطلاع یابی • Information retrieval

مجموعه اعمال و روشهایی که برای بازیافتن اطلاعات
از میان اطلاعات و اسناد و مدارک ذخیره شده ' مورد
استفاده قرار می گیرد •

علم اطلاع رسانی • علم اطلاعات • Information science

(۱) علم نوینی که به بررسی چگونگی پیدایی ' مدیریت
و استفاده از دانش مکتوب می پردازد ؛ (۲) بررسی
ویژگیها ' ماهیت و ساخت و انتقال اطلاعات و مطالعه

روشهای موثر و سودمند سازمان دادن و اشاعهٔ اطلاعات ؛ ۳) مجموعهٔ علوم و دانشهایی که نظامها و فرآیندهای اطلاعاتی را مورد مطالعه قرار میدهند ؛ ۴) شاخه‌ای از معرفت بشر که به بررسی اصول و شیوه‌های انتقال اطلاعات ، به ویژه در زمینه‌های علوم و فنون ، می‌پردازد . در این معنای وسیع ، علم اطلاع رسانی علوم دکومانتاسیون و کتابداری را هم در بر می‌گیرد .

Information scientist

عالم علم اطلاع رسانی . عالم علم اطلاعات .

۱) کسی که به علم اطلاع رسانی و قوف کامل داشته باشد ؛ ۲) متخصص و فرد واجد شرایطی که مسئولیت فعالیتهای اطلاعاتی در یکی از زمینه‌های علمی را بر عهده داشته باشد و وظیفهٔ علمی خود را در رشتهٔ شناسد و عمل کند ؛ ۳) شخصی که در تجزیه و تحلیل نظامها ، کامپیوتر ، علوم ارتباطات ، تکنولوژی اطلاعات و زمینه‌های وابسته متخصص باشد و از تخصص خود در کار آماده سازی و اشاعهٔ اطلاعات استفاده کند .

Information-seeking behaviour

روش اطلاع جویی • شیوه اطلاع یابی •
رفتار و روشی که استفاده کنندۀ اطلاعاتی برای تحصیل
ورفع احتیاج اطلاعاتی خود درپیش می گیرد •

Information seperator

جد اگر اطلاعات •

حروف و نشانه هایی که در زبان ساختگی به کار می رود و
قسمتهای مختلف اقلام اطلاعاتی را ' به قصدی که
قرارداد می شود ' از هم جدا می کند •

Information service

خدمت اطلاعاتی •

عرضۀ خدمات مراکز اطلاعات و مدارك ' در معنای
وسیع کلمه و از همه جهاتی که لازمه کار این گونه مراکز
است ' به استفاده کنندگان ' مراجعان و حاجتمندان
به اطلاعات •

Information source • منشاء اطلاعات •

سند ' مدارك و هر منبع مکتوب یا احتمالا " غیر مکتوبی که
برای رفع احتیاجات اطلاعاتی بدان مراجعه می شود •

Information specialist

متخصص اطلاعات • کارشناس اطلاعات •
کسی که د رکارگرد آوری و اشاعه اطلاعات ' به ویژه
اطلاعات علمی ' فنی و تخصصی ' آموزش و ترتیب لازم
رادیده باشد •

Information storage

ذخیره سازی اطلاعات • ذخیره اطلاعات • نگاهداری
اطلاعات • انبارکردن اطلاعات • انباشتن اطلاعات •
مرحله ^۱ازفعالیت آماده سازی اطلاعات • درایین
مرحله ' اطلاعات استخراج شده مطابق نظام
سازماندهی اطلاعات به گونه ای ذخیره و نگاهداری
می شود که در موقع لازم ' مطابق همان اصول
سازماندهی ' بازیابی شود •

Information system

نظام اطلاعاتی •
نظامی که براساس اصول و قواعد آن ' اطلاعات شناسایی
گرد آوری ' انباشته و بازیابی می شود •

Information technology

فن شناسی اطلاعاتی • تکنولوژی اطلاعاتی •
استفاده از کامپیوتر ، ابزارهای ارتباطی و ویرس —
(Telecommunications) ، وسایل سمعی و
بصری و دیگر تجهیزات فنی در راه انتقال اطلاعات به
جامعه استفاده کنند ه •

Information Theory

نظریه اطلاعاتی •

شاخه ای از معرفت بشرکه به بحث و تحقیق پیرامون
احتمال موارد درست یا نادرست انتقال اطلاعات و
مخابره پیامهای پردازد • در این دانش —
تحریفهای اختلالهایی که ممکن است در مبادله
اطلاعات پدید آید ، مورد مطالعه و تحقیق قرار
می گیرد •

Information transfer

انتقال اطلاعات •

مجموع فرایند ها و اقدامات مربوط به جابه جاکردن
و آماده کردن اطلاعات از سرچشمه ها و مخازن آن تا
مرحله اشاعه و استفاده •

Information utilization

• بهره‌مندی از اطلاعات

دست یافتن به اطلاعات از طریق منابع اطلاعاتی و

• استفاده از آن

Informative abstract

• چکیده‌تمام‌نما

چکیده‌ای که اطلاعات مهم مدرك را بازنماید و حاوی

• خلاصه نکات عمده و اصلی نوشته باشد

In-source indexing

• نمایه‌سازی همراه (ف)

تهیه نمایه از مدرك و منتشر کردن آن به همراه همان

مدرك؛ مانند فهرستهای اعلام که براساس يك

نوشته فراهم می‌آید و به همراه همان نوشته انتشار

• می‌یابد

Inter-indexer consistency

• همسازی نمایه‌سازان

مجموعه قواعد مصوب نمایه‌سازی که در کار نمایه‌سازی

مواد مشابه، نمایه‌سازان را به اصطلاحات نمایه‌ای

• مشابه راهبر شود

International
bibliography

کتابشناسی بین المللی •

فهرست منابعی که قطع نظرا از کشور محل انتشار، فراهم
آمده باشد • مثلاً "فهرست منابعی که در همه کشورها
به زبان فارسی انتشار یافته باشد" کتابشناسی
بین المللی محسوب می شود •

Integrated data processing

داده آمایی یکپارچه • آماده سازی یکپارچه داده ها.
عنوان نوعی از روش داده آمایی که همه فعالیت های
گردآوری، هماهنگی و آماده سازی داده ها در
ارتباط و در نظامی کاملاً^{کامل} هماهنگ انجام پذیرد •

Interest profile

سیاهه زمینه های دلخواه (ف) • بایگانی نیازهای
اطلاعاتی •

صورت منظم سرعنوانهای موضوعی یا توصیفگرها و
اصطلاحاتی که نیازهای اطلاعاتی محققان، متخصصان
و سازمانهای علمی و پژوهشی را نشان دهد • این
صورت عمدتاً "در مرحله گزینش و اشاعه اطلاعات به کار

می‌آید •

Intrinsic relation

بستگی سرشتی (ف) • رابطه‌ی ذاتی •
یکی از انواع بستگی‌های تحلیلی • رابطه‌ی میان دو
اصطلاح بدان صورت که يك اصطلاح بر تمام مفهوم یا
بخشی از مفهوم اصطلاح دیگر دلالت کند • مانند
رابطه‌ی میان دو اصطلاح کربن و الماس؛ آنچه که در
شمول مفهوم کربن قرار می‌گیرد ' عینا " بر مفهــــــــــــــــوم
الماس هم دلالت دارد •

Inverted coordinate index → Coordinate
index

Isolate (to)

تفکیک مدارك •

جد کردن مدارك از هم ' به قصد شناسایی نوع و ماهیت
آنها •

Item entry system • نظام ذخیره و بازیابی شناسه‌ها •

یکی از انواع نظام ذخیره سازی و بازیابی مدارک یا اطلاعات • در این نوع از نظام ' اساس ذخیره سازی و بازیابی بر شناسه (entry) گذاشته شده است • شناسه ها ارقام اصلی بایگانی را تشکیل می دهند ' نه توصیفگرها ' اصطلاحات یا عوامل شناسایی دیگر •

K

Keyboard punch —————→ Keypunch

ابزار منگنه • برگه منگنه شده • Keypunch
هم به ابزاری گفته می شود که برای باز نمودن اطلاعات^ت برگه ها را با آن سوراخ می کنند و هم به برگه سوراخ شده ای اطلاق می گردد که از هر جهت کنترل شده و آماده استفاده باشد • این اصطلاح در معنای اخیر ' دقیقا " معادل Keyboard punch است •

واژه کلید • کلید واژه (ف) • Keyword
واژه های کلید اجزا و عناصر اصلی زبان نمایه سازی

است و در عرف دکومانتاسیون به اصطلاحاتی گفته می شود که از مدارك ' عنوان كتاب یا مقاله ' چکیده و دیگر متون اطلاعاتی استخراج می گردد و پایه نمایه سازی قرار می گیرد .

Keyword in Context index → Kwic index

Keyword indexing

نمایه سازی واژه های کلید . نمایه سازی کلید —
 واژه ای (ف) .

مطالعه و بررسی يك متن ' نشان کردن واژه های
 کلید آن ' انتخاب و استخراج واژه های نشان
 شده و نمایه سازی براساس آنها .

Keyword out of Context index →

Kwoc index

KWACK index → Kwic index

Kwic index

نمایه گردان • نمایه کوویک • نمایه درون بافتی (ف) •
صورت الفبایی اجزاء يك عنوان ' سرعنوان یا جمله های
ازمدارك که هر جزء را واژه کلید نامند • دراین نوع
نمایه ' صورت واژه های کلید درستون وسط قرار
می گیرد و بقیه عناصر تشکیل دهند ' عنوان ' سر
عنوان یا جمله ها ' برحسب مواضعی که در زبان
طبیعی عبارت دارا هستند ' درپس یا پیش واژه کلید
قرار می گیرند •

Kwoc index

نمایه گردان • نمایه کووک • نمایه بیرون بافتی (ف) •
دراین نوع نمایه ' واژه های کلید را از عنوان ' سر
عنوان یا جمله های مدرك بیرون می آورند ' درابتدا^ی
سطر جای می دهند ' قدری فاصله می اندازند و
سپس عنوان کامل را درج می کنند • بدین ترتیب
واژه های کلید هر عبارت ' در محل الفبایی خود تکرار
می شود و اصل جمله و عبارت هم با آن تکرار می گردد •

L

Leaflet

• برگ • برگه • ورقه •

صفحه ای حاوی مطالب چاپی که تاخورد ه باشد ' ولی
سوزن د و زیاصحافی نشده باشد • برگ ' یکی از انواع
مدارك است •

Linguistic bibliography

• کتابشناسی ویژه زبانی (ف) •

فهرست کتابها یا نشریات ادواری که دريك زبان
منتشر شده باشد •

Linguistic Thesaurus • اصطلاحنامه زبانشناسی •

واژه نامه ای مرکب ازواژگان زبان طبیعی که به صورت
نظام یافته (سیستماتيك) مدون شده باشد و روابط
مفهومی میان اصطلاحات را نشان دهد •

Link

بند • بست • پیوند • رابط • بستار (ف) • پیوستار
(ف) •

(۱) نشانه یا نمادی قراردادی که برای پیوند دادن موضوعها و مفاهیم توصیفگرهای اصلی يك مدرك به کار می رود ؛ (۲) علامتی که برای نشان دادن رابطۀ موضوعهادر باندك اطلاعاتی یا وابستگی مفهومی د ویاچند موضوع دريك مدرك ' به کار گرفته می شود •

Literary Warrant

پشتوانۀ انتشاراتی •

(۱) مدركی که پشتوانه یا ملاك انتخاب واژه ها یا اصطلاحات قرارگیرد ؛ (۲) برای تسهیل بازیابی استفاده کنند ه ' ممکن است انتخاب اصطلاحات به استناد آنچه که در متون به کار رفته و رواج یافته صورت گیرد ؛ هرچند که تلقی استفاده کنند ه با ضوابط کار نمایه سازی یا متخصص اطلاعات منطبق نباشد •

Literature documentation —————→
Bibliographic documentation

Literature search

- جستجو در مواد منتشر شده
- شناسایی مواد و مطالب انتشار یافته و جستجوی منظم
- وگسترده در آنها ' به منظور یافتن يك موضوع خاص •

Local bibliography

- کتابشناسی استانی • کتابشناسی ولایتی •
- کتابشناسی منابع و مدارکی که در يك ناحیه یا منطقه
- جغرافیایی خاص منتشر شده باشند • مانند فهرست
- کتابهایی که مثلاً " در استان کرمان انتشار یافته
- باشند •

Location

- جای داد (ف) •
- هر جا و مکانی که بتواند محل مناسب ذخیره یا نگهداری
- مدارک ' مواد اطلاعاتی و حتی کتاب و سایر نوشتجات
- باشد •

Location index

- نمایه جای دادی (ف) •

نمایه ای که محل فیزیکی مواد یا مطالب نمایه سازی
شده را نشان دهد •

Locator جایاب (ف) • جای نما (ف) •

وسیله ای که محل و مقر مدارك 'اطلاعات و مواد
ذخیره شده یا بایگانی شده را نشان می دهد ' یا محل
و موضوع مناسب ذخیره سازی و بایگانی را تعیین می کند •

Logical division منهای منطقی •

جد کردن توصیفگر جزئی از توصیفگر کلی 'در مرحله'
بازیابی اطلاعات و مدارك • مثلاً " هنگامی که استفاده
کنند از مجموعه ترانه های محلی ایران فقط ترانه های
کردی را بخواهد و بازیابی کند ' روش منهای منطقی
را به کار بسته است •

Logical difference تفاضل منطقی •

تفریق دو یا چند توصیفگر در مرحله بازیابی اطلاعات
و مدارك • مانند تفریق اصطلاح سینما از موسیقی یا
موسیقی از سینما ' به این قصد که مثلاً " مدارك راجع

به سینما بازیابی شوند ؛ به شرط آنکه مطلبی دربارهٔ
موسیقی نداشته باشند و یا بالعکس •

Logical product حاصل ضرب منطقی •

ضرب د و یا چند توصیفگر در مرحلهٔ بازیابی اطلاعات و
مد ارك • مانند ضرب د و اصطلاح سینما و موسیقی ؛ به
این قصد که آنچه مد ارك راجع به د و موضوع سینما و
موسیقی است ؛ بازیابی شود •

Logical relation → Generic relation

Logical sum حاصل جمع منطقی •

د نبال کردن د و یا چند توصیفگر در مرحلهٔ بازیابی
اطلاعات و مد ارك و خواستن و بازیافتن یکی از آنها •
مانند آنکه استفاده کنند ه ای د و توصیفگر ترانه های
محلی ایران و ترانه های مازندرانی را د نبال گیرد و
پس از بازیابی ؛ مد ارك یا اطلاعات مربوط به یکی
از توصیفگرها را بخواهد ؛ نه مطالب مربوط به هر دو را •

M

Machine abstracting → Automatic abstracting

Machine indexing → Auto-index(to)

Machine-oriented language • زبان ماشین

زبانی که برای کاربرد و تفسیر ماشین طرحریزی شده باشد و استفاده از آن محتاج به ترجمه و تبدیل از زبان طبیعی به زبان ماشین نباشد •

Macrodocument • مدرک کلان

مدرک جامع، کلی و عمومی • مدرکی که در یک زمینه موضوعی بسیار عمومی نوشته شده باشد •

Macrothesaurus • اصطلاحنامه کلان

اصطلاحنامه ای که زمینه موضوعی وسیعی را دربر داشته باشد.

برگه مغناطیسی • Magnetic card

برگه مخصوصی که سطح آن دارای لایه ای مغناطیسی است و برای نگهداری و بازیابی داده های اطلاعاتی مورد استفاده قرار می گیرد •

صفحه مغناطیسی • Magnetic disk

صفحه مدور مخصوصی که سطح آن دارای لایه ای مغناطیسی است و برای نگهداری و بازیابی داده های اطلاعاتی مورد استفاده قرار می گیرد •

استوانه مغناطیسی • Magnetic drum

استوانه سبک وزن مخصوصی که سطح خارجی آن دارای لایه ای مغناطیسی است و برای نگهداری و بازیابی داده های اطلاعاتی مورد استفاده قرار می گیرد •

Magnetic memory → Magnetic storage

Magnetic storage

- نگاهداری مغناطیسی • ذخیره مغناطیسی
 - انباشت مغناطیسی
- نوعی روش ذخیره سازی اطلاعات که با استفاده از خاصیت مغناطیسی مواد و اجسام، عمل ذخیره سازی و نگاهداری اطلاعات صورت میگیرد •

Magnetic tape

- نوار مغناطیسی
- نوار مخصوصی که سطح آن دارای لایه ای مغناطیسی است و برای نگاهداری و بازبازی داده های اطلاعاتی مورد استفاده قرار میگیرد •

Management information system

- نظام اطلاعاتی که به منظور اجرای بهتر، صحیح تر و مستدل تر مدیریت، مورد استفاده دستگاه مدیریت قرار گیرد •

Management operating system →

Management information system

Man-machine communication — ماشین — رابطه انسان

(۱) رابطه و گفتگو میان انسان و ابزارهای پیچیده
و پیشرفته ماشینی (مانند کامپیوتر) (۲) داده ها
و اطلاعات خام و ارائه دستور و طرح کار به ماشین و
آماده سازی خود کار و انجام اعمالی چون استنتاج و
ترکیب اطلاعات توسط ماشین •

Manual selection • گزینش دستی (ف)

گزینش دستی (غیرماشینی) داده ها و مدارک دلخواه
از میان مجموعه داده ها و مدارک •

Manual system • نظام دستی • نظام غیرماشینی •

به آن نوع از نظام آماده سازی داده ها و اطلاعات
گفته می شود که به تجهیزات کامپیوتری و وسایل
ماشینی مجهز نباشد •

Marginal punched card → Notched card

Mechanical selection

- گزینش ماشینی • گزینش خودکار (ف) •
- عمل گزینش داده ها ، اطلاعات و مدارك به كمك
- ابزارهای ماشینی و وسایل خودکار •

Mechanized documentation

- دكومانٲاسیون ماشینی • دكومانٲاسیون خودكار •
- استفاده از وسایل ماشینی و ابزارهای خودكار
- د ركارد كومانٲاسیون • این گونه ابزارها و وسایلی
- معمولاً برای مقاصد ذخیره سازی و بازیابی مدارك
- مورد استفاده قرار می گیرد •

Media center

- مركز رسانه ها • مركز رسانه های اطلاعاتی •
- مركزی كه تمام رسانه های اطلاعاتی در آن گرد آمده
- باشد و در راه بازیابی اطلاعات مورد بهره برداری قرار
- گیرد •

Microdocument

- مدارك خرد •

مدرك تخصصى ؛ مدركى كه د ريك زمينه موضوعى كاملاً
تخصصى نوشته شده باشد .

Micrography ريزنگارى (ف) .

كاربرد فنون و روشهاى پيشرفته عكاسى د ركارد خيريه
سازى و بازيايى اطلاعات ، خصوصاً اطلاعات مصور .

Microthesaurus اصطلاحنامه خرد .

اصطلاحنامه اى كه مربوط به زمينه موضوعى كاملاً
تخصصى باشد .

Miss (to) نيافتن (ف) . بازنيافتن (ف) .

دست نيافتن به اطلاعات ، داده ها يا مدارك
دلخواه ، پس از جستجو و پيگيرى لازم .

Mission-oriented thesaurus اصطلاحنامه سوگرفته .

اصطلاحنامه اى كه توصيفگرهاى آن د ر جهت طرح

و برنامه ای خاص و باحدود و دامنه ای معین ،
 دستچین و تنظیم شده باشد • این اصطلاحنامه
 هم می تواند موقتی و هم غیرموقتی باشد •

Multiaspect indexing → coordinate
 indexing

Multifaceted classification

رده بندی چند نمایی (ف) • رده بندی چند وجهی •
 رده بندی مدارك و مطالب از دیدگاههای مختلف ؛
 مانند د خالت دادن متغیرهای تاریخی ، جغرافیایی
 و موضوعی دیگر در کار رده بندی یا احیاناً توجه به
 موضوعهای فرعی و جنبه های غیر اصلی مدارك •

Multilevel access • دستیابی چند تراز (ف) •

دست یافتن به داده ها و اطلاعات از طریق ابزارها^ی
 ذخیره سازی و بازیابی گوناگون و در سطوح مختلف
 سلسله مراتب موضوعی •

Multilingual Thesaurus اصطلاحنامه چند زبانه

اصطلاحنامه ای که معادل هر توصیفگر آن به چند
زبان (حتماً بیش از دو زبان) ذکر شده و روابط میان
اصطلاحات در هر زبان، معلوم و برقرار شده باشد •

دستیابی فراگیر (ف) • Multiple access
دست یافتن به داده ها و اطلاعات از طریق ابزارها
ذخیره سازی و بازیابی گوناگون و از سوی چند
پژوهشگر •

نظام دستیابی فراگیر • Multiple access system
نوعی نظام ذخیره سازی و بازیابی ماشینی اطلاعات که
دستیابی به اطلاعات را از راه دور ممکن می کند و زمینه
دسترسی به اطلاعات را در سطوح مختلف سلسله
مراتب موضوعی فراهم می آورد •

Multistate affiliations

روابط بین الدولی • همکاری اطلاعاتی دولتها •
همکاری دو یا چند دولت، و حتی دولتهای یک منطقه
بر اساس موافقتنامه های غیررسمی یا توافقه های شفاهی

ولفظی در امر پیروی از برنامه های مشترك اطلاعاتی
یا تعقیب هدف های سیاست اطلاعاتی •

کتابشناسی شهری • Municipal bibliography

کتابشناسی منابع و مدارکی که در یک شهر بخصوص
انتشار یافته باشند • مانند فهرست کتابهایی که
مثلاً در شهر رشت منتشر شده باشند •

N

اصطلاح اخص • Narrower term

(۱) در اصطلاحنامه (تزاروس) به نوعی از توصیفگر
گفته می شود که نسبت به توصیفگرهای جامع ' کلی و
عمومی از اهمیت کمتری برخوردار باشند ' یا دامنه
معنایی محدودتری داشته باشند ؛ (۲) به آن
دسته از توصیفگرهای اصطلاحنامه که برای افاده
منظوری خاص یا معنا و کاربرد تخصصی از توصیفگرهای
کلی به آنها ارجاع داده می شود ' اصطلاح اخص
گویند •

National bibliography center

مرکز ملی کتابشناختی • مرکز ملی کتابشناسی •
مرکزی که اطلاعات کامل و دقیق کتابشناسی در آن
گرد آمده باشد ' به نحوی که نیازهای ملی
کتابخانه ها ' مراکز اطلاعات ' مراکز خدمات
چکیده نویسی و نمایه سازی و مراکز پژوهشی را تأمین
کند • اطلاعات موجود در این قبیل مراکز معمولاً
هسته اصلی کتابشناسیهای ملی را تشکیل می دهد •

National bibliography • کتابشناسی ملی

فهرست کتابهایی که قطع نظر از زبان یا زبانهای
ملی و محلی در یک کشور انتشار یافته باشد • مثلاً
صورت کتابهایی که در هند وستان و به زبانهای
مختلف ملی و محلی هند نشر می شود ' کتابشناسی ملی
است •

National information center مرکز ملی اطلاعات

مرکز اسناد و مدارک و اطلاعاتی که یا به منظور
ارائه خدمات اطلاعاتی در سطح ملی و در زمینه های

مختلف تاسیس شود یا از میان مراکز بزرگ و معتبر
 یکی به عنوان مرکز مادر برگزیده شود و با همکاری
 خدمات اطلاعاتی در سطح کشور ارائه گردد .

National information system نظام ملی اطلاعات

(۱) نظامی که اطلاعات علمی ، فنی و تخصصی يك کشور
 مطابق آن گردآوری ، سازماندهی ، بازیابی و
 اشاعه و منتشر شود ؛ (۲) انتخاب يك نظام اطلاعاتی
 از میان نظامهای قراردادی ، رایج یا موجود و اعمال
 آن برگردش اطلاعات علمی ، فنی و تخصصی در سطح
 کشور .

Natural language

زبان طبیعی . زبان ناساخته (ف) .
 زبان طبیعی همان زبان رایج و متداول بین مردم
 است ؛ اماد رکابازیابی اطلاعات ، هرگاه که جویندگان
 اطلاعات به اتکای زبان رایج در جستجوی اطلاعات
 برآیند و نظام اطلاعاتی در ذخیره سازی و نمایه سازی
 اطلاعات و مدارك از اصول ، قواعد ، روابط دستوری و
 ویژگیهای دیگر همین زبان عیناً پیروی کرده باشد .

زبان طبیعی (در برابر زبان ساختگی) به کارگرفته
شده است.

Needle-operated punched card →
Notched card

رابطهٔ سلبی •
Negative relation
یکی از انواع بستگیهای تحلیلی • رابطه میان دو
اصطلاح بدان نحو که يك اصطلاح گویای مفهوم و
منظوری باشد که اصطلاح دیگر فاقد آن است •

شبکه • بافتواره (ف) •
Network
رابطهٔ مستمر، همکاری منظم، پیوستگی سازمانی یا
ارتباط براساس هدفها، وظایف و فعالیت‌های مشترک
میان مراکز اطلاعات، اسناد و مدارك، آرشیوها
و حتی کتابخانه‌ها •

اختلال • تصادم • خلط • ناسازه (ف) •
Noise
(۱) ترکیب نادرست و ناخواستهٔ اطلاعات؛ (۲) هرگونه
اختلالی که در جریان فعالیت بازبانی اطلاعات

ومدارك پيش آيد و دست يافتن به مورد دلخواه را ناممكن گرداند (۳) هرگونه اختلال دركارپيام رسانی، چه پس ازصدور و چه پيش ازدريافت پيام.

عامل اختلال • ناسازا (ف) • Noise factor
عاملی که علت اصلی اختلال دركاربازيابی اطلاعات ومدارك شناخته شود.

Non-Conventional publications

انتشارات نامتعارف • مدارك غيرقراردادی •
به انتشاراتی گفته می شود که محتوای اطلاعاتی آنها به زبان طبیعی نوشته نشده باشد، بلکه به صورت کد، در قالب برگه های اطلاعاتی با علائم واصطلاحات خاص وبازبان ترکیبی ماشینی تدوین یافته باشد.

Non-descriptor

نا توصیفگر • غیرتوصیفگر •
اصطلاحی که در اصطلاحنامه به کار برده نمی شود، بلکه با ارجاع مستقیم، به توصیفگر رایج احاله می گردد.

Non-hierarchical relation → Associative
relation

Notch • لب چیدن (ف) • لب چید (ف) •
عمل بازکردن سوراخهای برگه های لبه منگنه •

Notched card

برگه لبه منگنه • برگه لبه منگنه شده • برگه حاشیه
منگنه • برگه لب چیده (ف) • برگه لب چید (ف) •
نوعی از برگه های اطلاعاتی که برای مقاصد نگاهداری
و بازیابی اطلاعات ، سوراخهای حاشیه آن به هم
متصل می شود و یا از اتصال سوراخها به هم ، شیار
تالیه برگه ایجاد می گردد • با فروکردن میله های
بلند فلزی در سوراخهای دسته برگه های لبه منگنه
و لرزاندن و تکاندن آنها ، برگه ای که حاشیه
مشخصات مدرك یا اطلاعات مورد نظر باشد ، به
دست می آید •

Novelty search • بررسی نوپیدی (ف) •

(۱) اصطلاحی که در دوائر ثبت اختراعات و اکتشافات

ود رثبت نامه های اختراعات به کار می رود ؛ ۲) تحقیق
د ر اصالت و بداعت اختراع •

0

Offline • ناپیوسته • نامرتبط •

اصطلاحی که د ر نقطهٔ مقابل پیوسته /مرتبط ط
(Online) به کار می رود و د رموارد ی که تجهیزات
ماشینی ' پایانه های کامپیوتری یاد یگر ابزارهای
ذ خیره و باز یابی اطلاعات مرتبط به هم نبوده یاتحت
نظارت واحد مرکزی آماده سازی اطلاعات د رنیامده
باشد ' استعمال می گردد •

Offline storage

انباشت ناپیوسته • نگاهداری ناپیوسته • ذ خیره —
سازی غیرمرتبط •

عمل ذ خیره سازی و نگاهداری و مسامحتاً ابزارهای
ماشینی مربوط به این کار ' به صورت مستقل و مجزا و
بیرون از حیطهٔ نظارت واحد مرکزی آماده سازی

اطلاعات •

On-line

پیوسته • مرتبط •

اصطلاحی که در نقطه مقابل ناپیوسته / نامرتبط (Offline) به کار می رود و در مواردی که تجهیزات ماشینی ' پایانه های کامپیوتری یا دیگر ابزارهای ذخیره و بازیابی اطلاعات مرتبط با هم بوده یا تحت نظارت واحد مرکزی آماده سازی اطلاعات درآمده باشد ' استعمال می گردد •

On-line retrieval services

خدمات بازیابی پیوسته •

آن نوع از خدمات اطلاعاتی که به استفاده کننده امکان می دهد که گذشته از بازیابی اطلاعات توسط یک پایانه کامپیوتری ' به اطلاعات پایانه ها ' پایگاه داده های بانکهای اطلاعاتی دیگر دست یابد •

On-line storage

انباشت پیوسته • نگاهداری پیوسته • ذخیره سازی مرتبط •
عمل ذخیره سازی و نگاهداری و مسامحتاً ابزارهای
ماشینی مربوط به این کار ' تحت نظارت واحد
مرکزی آماده سازی اطلاعات •

Operator —————> Relator

Optical Coincidence تطابق نوری •

د نظام بازیابی اطلاعات ' به عمل و ویژگی بازیابی
برگه هایی گفته می شود که در ازا' مدارك و اطلاعات '
سوراخهایی در محلهای خاص در آنها تعبیه شده
باشد • برای بازیابی ' برگه های مرتبط با هم
را روی هم و بر صفحه ای نورانی قرار می دهند • نقاطی
که نور را عبور دهد ' نشان دهند ' تطابق موضوع و
وجود مدارك یا اطلاعات دلخواه است •

Optical coincidence card برگه تطابق نوری •

برگه های مخصوصی که در روش بازیابی "تظابق
نوری" به کار می رود .

Original document → source document

Original sources → Source material

Outline → Compend

Output Language • زبان برون داد (ف) •
زبانی که نظام اطلاعاتی به توسط آن پاسخها را
می گوید • این زبان هم می تواند طبیعی باشد و هم
ساختگی •

P

Paradigmatic relation

بستگی جانشینی (ف) • بستگی همنشینی (ف) •
رابطه ای که در ذات و اساس بین مفاهیم یک

مدرك وجود دارد و نمایه ساز به هنگام نمایه سازی
بدان پی می برد ' نه اینکه به اعتبار قرار داد یا به
اتکای واژه نامه ها و اصطلاحنامه ها این نوع از
رابطه میان مفاهیم برقرار شود •

Parallel access

د سترسی همزمان (ف) • دستیابی همزمان •
د ست یافتن جوینده اطلاعات به دو یا چند مدرك
همزمان یا هم • این دستیابی باید در نظام اطلاعاتی
باشد •

Patent

ثبت نامه • برگه ثبت • پروانه ثبت •
سندی حاوی اطلاعات مربوط به قبول و تأیید و تصدیق
اختراع یا اکتشاف از سوی دولت یا مرجع قانونی دیگر
باتصریح حق انحصار تولید ' فروش یا بهره وری از
سود حاصل آن ' برای مدت زمانی مقرر •

Patent office

اداره ثبت اختراع و اکتشاف •
مرکز قانونی تشخیص ورد و قبول اختراع و اکتشاف و

صدور پروانه ثبت اختراعات واكتشافات و تضمين
حقوق مادى و معنوى مترتب بر آنها •

Peek-a-boo

• پيكابو

اسم خاص است و نام يکى از انواع ابزارهاى ذخيره ساز
و بازيابى مدارك • براى آگاهى بيشتر از نوع اين ابزار

← optical Coincidence

Peek-a-boo Card

• برگه پيكابو

برگه اى از جنس مقواى نازك و معمولاً در اندازه ۳۰×۲۰
سانتى متر كه براى مقاصد ذخيره سازى و بازيابى
مدارك به كار مى رود •

Peek-hole card → Optical coincidence

card

Periodical bibliography • کتابشناسى ادوارى

"کتابشناسى جارى" اى كه معمولاً با فاصله زمانى

معين منتشر شود •

Periodical index • فهرست مقالات • نمایه‌ادواری

(۱) نمایه‌ای که از محتویات يك یا چند مجلّه‌ادواری
تهیه شده باشد ؛ (۲) نمایه‌ای از درهم‌کرد
(Cumulative) چند مجلّه که به صورت ادواری
منتشر شود •

Permanent storage → Fixed storage

Permutation index • نمایه‌گردش‌پذیر •

نوعی نمایه‌الفبایی که شناسه‌ها یا اصطلاحات مرتبط با
متن و مدرکی که نمایه شده 'در محل الفبایی خود
يك به يك تکرار شده باشد • این نمایه 'موضوعی
الفبایی' بسیار تفصیلی و غیراقتصادی است و به
ارجاعات فراوان نیاز دارد •

Permuted title index → Kwic index

Pertinent • مناسب • وارد •

صفت مدرك 'موضوع یا اطلاعی که درست و مربوط

بازیابی شده باشد •

Positioned abstract —————> Structural
abstract

Postcoordination • پس‌همارایی

مقایسه 'انطباق' سنجش و مرتبط کردن مفاهیم
د مرحله بازیابی مدارك و اطلاعات 'نه در مرحله'
نمایه سازی و ذخیره سازی •

Precision ratio

نسبت بازیافت • در چند بازیافتی (ف) •
نسبت تعداد مدارك بازیابی شده مربوط 'به تعداد'
مدارك بازیابی نشده •

Precoordination • پیش‌همارایی

بررسی 'سنجش و ترکیب مفاهیم د مرحله' نمایه —
سازی و خصوصاً بر اساس اصطلاحنامه‌ها و فرهنگها یا
مجموعه‌وارگان از پیش‌تدارك شده •

Pre-natal indexing → In-Source indexing

Pre-Print پیش-چاپ •

بخشی از مدارکی که پیش از انتشار تمام مدارک 'بسته' قصدی خاص منتشر و توزیع شده باشد •

Pre-Publication پیش-پخش •

توزیع معمولاً محدود مطالب علمی و فنی 'پیش از انتشار' انتشار در قالب نشریات ادواری منظم •

Primary document مدارک ردیف اول •

(۱) مدارکی که نتیجه 'فرآیند' (Process) دکومانتاسیون نباشد ؛ (۲) مدارکی که برای اطلاع مستقیم بسته آن رجوع کنند 'مانند فرهنگها' 'تک نگاشتها' 'پایان نامه های دانشگاهی' 'نشریات ادواری تخصصی' و نظایر آنها •

Primary literature → Primary document

Primary publication → primary document

Primary Sources → Source material

Private document • مدرک محرمانه •
مدرکی که فقط اشخاص بخصوص حق استفاده از آن
راداشته باشند •

Programming language • زبان برنامه نویسی •
در کارذخیره سازی و بازیابی اطلاعات ' به زبان
ساختگی که برای آماده کردن برنامه های کامپیوتری
به کارگرفته می شود ' زبان برنامه نویسی گویند •

Progress report • گزارش پیشرفت کار •
(۱) گزارش عملکرد و ارائه نتایج فعالیت ' در يك
زمینه خاص یا درباره يك مسئله مطالعه و بررسی
شده (۲ ؛) ارزشیابی مواد و منابع مربوط به يك موضوع
در يك دوره زمانی معین •

کتابشناسی آینده • نگر Prospective Bibliography

فهرست منابعی که در آینده منتشر می شود • فهرستی
که برخی از ناشران از کتابهای آینده شان ارائه
می دهند ' از نوع کتابشناسی آینده نگر است •

جای منگنه • سفتگاه (ف) • Punch position

جای مخصوصی که روی نوارها یا برگه های اطلاعاتی
برای سوراخ شدن تعبیه شده باشد •

برگه منگنه شده • برگه سوراخ شده • Punched card

برگه ای معمولاً از جنس مقوای نازک که برای باز
نمودن اطلاعات یا مدارک ذخیره شده ' مطابق
اصول و قواعد کار ' در محل مخصوص منگنه شده
باشد •

نوار منگنه شده • نوار سوراخ شده • Punched tape

نواری معمولاً " از جنس کاغذ که برای باز نمودن
اطلاعات یا مدارک ذخیره شده ' مطابق اصول
و قواعد کار ' در محل مخصوص منگنه شده باشد •

Punching field

• محل منگنه

قسمتی از برگه های اطلاعاتی — معمولاً د ر برگه های
لبه منگنه قسمت حواشی است — که به منظور منگنه
شدن و باز نمودن اطلاعات و مدارك ذخیره شده ،
تعبیه و مشخص می شود •

Q

Qualifier

• توضیحگر کیفی

نشانه ای که برای توضیح دقیقتر معنای —————
توصیفگر و تمایز آن از معانی دیگر به کار می رود • در
مواقعی که چند کلمه هم املاء باشند ، توضیح کلمه ای
که منظور است ، لازم است • در اصطلاحنامه ها برا^ی
تأمین این منظور از نشانه های توضیحی استفاده
می کنند •

Quantifier

• توضیحگر کمی

نشانه ای که معنای يك توضیحگر را به طرق کمی
نشان می دهد • این نشانه در اصطلاحنامه ها کاربرد

دارد • نشانه های اختصاری سلسله متری و سلسله
آحاد و اعداد از این نوع است •

R

Random access

دستیابی تصادفی • دستیابی اتفاقی • دستیابی
الله بختی • دستیابی بختانه •
دست یافتن غیرمترقبه • نامنتظر و بدون برنامه به
مدارك و اطلاعات دلخواه •

Raw data

داده خام • داده ناآموده •
داده اطلاعاتی که هیچ گونه عمل آماده سازی روی
آن صورت نگرفته باشد •

Reader's advisory service

راهنمایی خوانندگان • رایزنی خوانندگان (ف) •
نوعی خدمت در مراکز مدارك و اطلاعات که هدف از
آن آگاه کردن مستمر استفاده کنندگان اطلاعات

از منابع موضوعی در يك زمینه یا زمینه های ~~بخصوص~~
باشد •

گیرنده • دریافتگر (ف) •
Recipient
دستگاهی که پیامها و نشانه های اطلاعاتی را دریافت
می‌دارد و معانی آنها را کشف و معلوم می‌کند •

سابقه • پیشینه •
Record
مجموعه داده‌ها و اطلاعاتی که در يك فهرست 'بر روی
یکی از رسانه های اطلاعاتی' یا به صورت يك واحد و
مجموعه 'ثبت و ضبط شده باشد •

اطلاعات مضبوط • اطلاعات ثبت و ضبط شده •
Recorded information
اطلاعاتی که بر روی یکی از رسانه های اطلاعاتی 'ثبت
و ضبط و نگهداری شده باشد •

نمایه سازی بازافزون (ف) •
Redundant indexing

یکی از انواع شیوه های نمایه سازی • در این روش برای کمک به جویند ه اطلاعات ، به ازاء مفاهیم پیچیده علمی و فنی و مفاهیمی که اصطلاحات معادل آنها متعدد است ، در مرحله نمایه سازی برابر هر يك از این نوع مفاهیم ، همه اصطلاحات رایج و واژه هایی که احتمال رجوع به آنها داده می شود ، به کار گرفته می شود • حتی اگر این قبیل اصطلاحات با دامنه های معنایی و تعبیرات مختلف به کار برده شده باشند •

Referral center

مرکز ارجاعی •

(۱) سازمانی که جویندگان و پرسشهای اطلاعاتی را به مراکز و مراجعی که امکانات ، تخصص و وظیفه پاسخگویی دارند ، هدایت می کند ؛ (۲) عنوان کتابخانه معتبر مرکز د کوماننتا سیون یا مرکز ارزیابی اطلاعات که وظیفه راهنمایی محققان و استفاده کنندگان اطلاعاتی را به دستیابی به منابع و مآخذ ، اطلاعات ، داده های آماری و نظایر آن ، برعهده دارند ؛ (۳) در شبکه هماهنگی فعالیتهای مراکز مدارك ، مراکز مدارك ،

مراکز اطلاعاتی و کتابخانه های تخصصی ' مرکز ارجاعی
نقش مرکز مادر و قلب شبکه را ایفا می کند •

Referral services • خدمات ارجاعی

به مجموع خدماتی گفته می شود که نوعاً از سوی مراکز
ارجاعی عرضه می گردد •

Reference retrieval • باز یابی • مراجع

عمل ' روش و طرز معمول کار باز یابی و استخراج
مراجع از میان مجموعه مراجع به قصد دست یافتن به
اطلاعات خاص •

Regional bibliography • کتابشناسی منطقه ای

فهرست منابعی که در یک منطقه جغرافیایی انتشار
یافته باشد • مانند فهرست آثار چاپی جنوب شرقی
آسیا ' یا فهرست آثار چاپ شده در کشورهای عربی
آفریقا •

Related term

• اصطلاح وابسته

این اصطلاح در اصطلاحنامه ها به کار می رود و مراد از آن ' نشان دادن رابطه و همبستگی معنایی دویا چند توصیفگر در بخش اصلی اصطلاحنامه است •

Relation • پیوند • رابطه • بستگی

پیوند معنایی و مفهومی میان توصیفگرهای اصطلاحنامه •

Relational indexing نمایه سازی پیوندی •

یکی از شیوه های نمایه سازی • در این روش برای روشن ساختن مفاهیم گنگ و موضوعات پیچیده ' علمی ' از اشکال بصری و نمودارها کمک گرفته می شود و کوشش می شود که یک مجموعه یا ساخت موضوعی با همه اجزا و متفرعاتش بیان شود • مثلاً زیرنام راکتور هسته ای ' انواع و اقسام فرعیتر آن می آید و روابط همه اینها با خطوط یا اشکال نشان داده می شود •

Relational Symbol —————> Relator

Relative index

نمایه نسبی •

یکی از انواع نمایه ها • نمایه ای که معمولاً در نظامهای
رده بندی به کار می رود و نمونه خوب و کامل آن 'نمایه'
طرح رده بندی دهد هی دیویی است • درایسن
نمایه ' زیرهرشناسه ' اصطلاحات و شناسه های
مربوط و وابسته درج می شود •

Relator

پیوندگر • رابط •

به نشانه هایی گفته می شود که در مرحله نمایه سازی
بین توصیفگرها یا اصطلاحات گذشته می شود ' تا
در مرحله بازبانی، رابطه و ترکیبی که مورد نظر است '
ساخته و برقرار شود •

Relevant —————> Pertinent

Remote access

دستیابی از راه دور • دوریابی •

باز یافتن اطلاعات و داده ها از طریق ایستگاهها و
پایانه های کامپیوتری و از راه دور •

سپرد نگاه • سپاریگاه (ف) • Repository

(۱) هر کتابخانه تخصصی ' مرکز گردآوری و پخش اطلاعات Clearinghouse و آرشیوی که موظف به گردآوری و نگاهداری منابع و مدارک باشد ' سپرد نگاه است • و چنانچه فقط در یک زمینه و موضوع بخصوص فعالیت کند ' سپرد نگاه تخصصی (spcial repository) است ؛ (۲) به محلی که یک یا چند کتابخانه کتابهای مستعمل ' زائد و غیر قابل استفاده خود را در آن انبار می کنند ' سپرد نگاه هم گویند •

باز نمود • Representation

ریختن مفاهیم بیرون کشیده شده از یک مدرک و از زبان طبیعی در قالب زبان اطلاعاتی یا زبان ساختگی نمایه سازی •

روبرد داشت (ف) • روگرفت • بازنگاشت • Reprograph

هر نوع مد رکی که به صورت عکسی یا با وسایل و تدابیر مکانیکی و شیمیایی ' تکثیر و توزیع شده باشد •

Reprography

روبرداری (ف) • نسخه برداری • بازنگاری •
عکسبرداری و توزیع نسخ و مدارك چه به طریق
فتوکپی و زیراکس و چه به کمک وسایل و تدابیر مکانیکی
و شیمیایی ' در صورتها و اشکال گوناگون •

Research report → Technical report

Restricted document • مدارك محدود •
مدركی که توزیع آن در بین افراد یا سازمانها ——— ای
بخصوص محدود شده باشد •

Retrieval • بازیابی •
بازیافتن اطلاعات ' داده های اطلاعاتی و اسناد
و مدارك دلخواه •

Retrieval language → 1) Documentary
language; 2) • Indexing language

بازیافتن • بازیابی کردن • Retrieve(to)

انتخاب و یافتن داده های اطلاعاتی و مدارك خاص
از میان مجموعه کتابخانه 'آرشیو' مرکز مدارك و
اطلاعات 'چه به صورت دستی و چه به كمك ابزارهای
نیمه ماشینی و ماشینی •

Retrospective bibliography

کتابشناسی گذشته نگر • کتابشناسی واپس نگر •
فهرست منابع مربوط به يك موضوع و رشته بخصوص
در طول تاریخ یادريك دوره خاص تاریخی • مثلاً
"کتابشناسی زبان و خط" • نوعی کتابشناسی گذشته
نگراست •

Role indicator

سونما (ف) • سونشان (ف) • شاخص نقش •
نشانه ای که برای تعبیر 'تفسیر و جهت و سمت
ترکیب توصیفگرها در اصطلاحنامه یا اصطلاحات
در نمایه سازی' به کار می رود • این نشانه در مواقعی
به کار گرفته می شود که توصیفگرها یا اصطلاحات

د رزمینه‌ها و نسبت به موضوعات مختلف ، معانی
مختلفی پیدا کنند .

Rotated index

نمایه چرخشی (ف) . نمایه چرخان .
یکی از انواع نمایه‌ها . نمایه الفبایی مرکب از عناوینها ،
عبارتها ، جمله‌ها و حتی کدهای اطلاعاتی که عناصر
برگزیده آنها را به ترتیب اقرار گیرد و بقیه عناصر به همان
ترتیب اصلی به دنبال عنصر برگزیده بیاید . این نوع
نمایه از دیرباز در فهرست‌نگاری ایرانی رایج بوده و در
تدوین کشف‌الآیات‌ها و کشف‌الابیات‌ها به کار
رفته است .

چرخانیدن (ف) . گردانیدن (ف) . Routing
گردانیدن مدارك تازه رسیده در میان کارکنان يك
سازمان .

برگه چرخمان (ف) . برگه گردش . Routing form
برگه‌ای که به مدارك آماده گردش یاد رجال گردش
پیوست باشد و نام دریافت‌کنندگان مدارك و توضیحات

مربوط به نحوه گردانیدن آن بر روی برگه درج شده
باشد .

Routing Slip → Routing form

S

دامنه نما (ف) • یادداشت دامنه • Scope note

یادداشتی معمولاً کوتاه که در زیرپیکره ای از
توصیفگرها ، وحتی گاهی در زیرهمه توصیفگرهای اصلی
اصطلاحنامه قرار می گیرد و معنا و نوع کاربرد توصیفگر را
معلوم می دارد .

Screen (to)

پیشگزیدن (ف) • پیشگزین کردن (ف) • سرند •
وارسی وگزینش مقدماتی مدارک یا اطلاعات ، به قصد
کاستن اقلام قابل بررسی ، در مرحله کنترل وگزینش
نهایی .

Sereening —————> Area search

SDI —————> selective dissemination
information (SDI)

Search procedure • روش‌پی‌گیری • روبه‌پی‌گیری •
راه و رسمی که جویندگان اطلاعات و مدارک برای
بازیابی اطلاعات دلخواه درپیش می‌گیرند • این
اصطلاح درباب روش کار جویندگان بی‌تجربه و آسانی
که از اصول و قواعد بازیابی پیروی نمی‌کنند ' به کار
نمی‌رود •

Search question • پاسخجویی (ف) •
پرسیدن اطلاعات در قالب کد یا صورتهای دیگری که
با نظام ' ابزارها و زبان نظام بازیابی سازگار باشد •

Search record • سابقه سؤال • پیشینه پرسش •
سابقه ای که از چگونگی اطلاعات یا مدارک جستجو
شده و یافته شده نگاه می‌دارند ' تا در جلوگیری از

اشتباه و تشدید سرعت بازیابی موثر قرار گیرد .

Search service • خدمت تحقیقی

نوعی خدمت اطلاعاتی ' به ویژه در کتابخانه های تخصصی ' که به پرسشهای متخصصان از راه تحقیق ' خلاصه کردن مطالب و تماس با افراد و سازمانهای متخصص و ذیصلاحیت پاسخ می گوید .

Search strategy • راهبر جستجو

(۱) مجموعه اصول و روشهای نظام یافته که برای بازیابی اطلاعات به کار بسته شود ؛ (۲) نتایج منظم و مدون تجزیه و تحلیل و مطالعه دقیق روشهای پاسخجویی در نظامهای اطلاعاتی .

Search time • زمان جستجو

مدت زمانی که يك استفاده کننده آگاه به روشها و اصول جستجوی اطلاعات ' از هنگام طرح پرسش تا هنگام اخذ پاسخ ' صرف کند .

ابزار جستجو • ابزاری برای گیری • Searching device
 وسایل و ابزارهایی که برای استفاده از نظام
 بازیابی و دست یافتن به اطلاعات ' به کار گرفته
 شود •

مدرك ردیف دوم • Secondary document
 (۱) مدركی که نتیجه فرآیند (process) د کوماناسیو
 باشد ؛ (۲) مدركی که حاوی اطلاعات درباره مدرك
 ردیف اول باشد و اطلاعات را مستقیماً ارائه نکند ؛
 مانند کتابشناسیها ' فهرستها و نظایر آنها •

Secondary literature —————> Secondary
 document

Secondary Publication —————> Secondary
 document

مدرك کاملاً محرمانه • Secret document
 مدركی که مطالعه و استفاده از آن ممنوع باشد •

Selected bibliography —————> Selective
 bibliography

Selecting device

ابزارگزینش *

در نظامهای اطلاعاتی ماشینی ' به وسایل و ابزارهایی گفته می شود که برای گزینش داده های اطلاعاتی یا مدارك از داخل نظام نگاهداری ' مورد استفاده قرار گیرد .

Selective abstracting service

خدمت چکیده نویسی گزینشی *

آن نوع از خدمات چکیده نویسی که برای گروههای استفاده کننده ' معین ' فقط مدارك و مطالب خاصی را انتخاب و چکیده نویسی می کند . مانند چکیده کردن مدارك تخصصی مربوط به ایلات و عشایر ایران ' برای استفاده متخصصان ایل شناسی .

Selective bibliography

کتابشناسی گزینشی * کتابشناسی منتخب *

فهرست منتخب منابع مربوط به يك رشته ' که برای مقصود و استفاده ' خاصی تهیه شده باشد . فرضاً ' کتابشناسی منابع مربوط به شناسایی مقاومت خاک برای

سد سازی ' کتابشناسی گزینشی است .

Selective dissemination information

(S D I)

• اشاعه اطلاعات گزینشی

گرد آوردن ' انتخاب کردن و اشاعه دادن منظم

و منضبط اطلاعات ' موافق نیازهای افراد یا

سازمانهای استفاده کننده و برپایه موضوعهای از

پیش تعیین شده .

Separator Character → Information
Separator

Separate

• نشر جدا

بخشی از یک مدرک ' که دقیقاً مطابق شکل ظاهری

اصل مدرک و الزاماً نه به صورت نشریه ادواری ' منتشر

شده باشد .

Sequential access

• دسترسی پی در پی (ف)

دست یافتن نوبت به نوبت یا مرحله به مرحله به

اطلاعات و مدارک .

Similarity relation • بستگی همسان (ف) •

یکی از انواع بستگیهای تحلیلی • رابطه ای میان دو
مفهوم که صرفاً دلالیت بر شباهت ظاهری و مادی
مدلول آنها کند •

Skeleton abstract → Telegram style
abstract

Slanted abstract

چکیده سوگرفته • چکیده گرایش دار (ف) • چکیده
سوگرا (ف) •

(۱) چکیده ای که بر اساس گرایشی خاص تهیه شده
و دارای سمت و جهتی معین باشد ؛ (۲) چکیده
بخشهایی از مدارک که بر طبق میل ' سلیقه یا عقیده
شخص چکیده نویسنده یا دستگاه مسئول چکیده نویسی
انتخاب شده و بیش از سایر قسمتها مورد توجه قرار گرفته
باشد •

Sociology of information • جامعه شناسی اطلاعات

بررسی جنبه های مختلف خدمات اطلاعاتی و اطلاع رسانی

در رابطه با جامعه استفاده کنندگان از اطلاعات
و با اعمال روشهای رایج مطالعه و بررسی در علم
جامعه شناسی .

Software

دستورگان (ف) .

(۱) برنامه های کامپیوتر، قواعد، دستور عملها
و تدابیر دیگری که لازمه فعالیت نظام آماده سازی
داده ها و اطلاعات و احیاناً کارهای دکومانتاسیون
است؛ (۲) اصطلاحی که در وجه مخالف "افزارگان
Hardware" به کار می رود .

Sorting medium → Filing medium

Source Document

مدرك اساسی . مدرك اصلی . سند اولیه .
عموماً به مدارك ردیف اول هم مدرك اصلی می گویند .
اما اصطلاحاً آن نوع از مدارك ردیف اول است که
جزئیات و تفصیل بررسیهای علمی و فنی و نتایج مذاکرات
علمی کاملاً تخصصی و با اهمیت را شامل باشد .

Source material

مواد اصلی • مطالب اصلی • منابع اصلی •
اطلاعات اساسی و مستند مربوط به يك موضوع که در کار
تحقیق مورد استفاده قرار گیرد یا در تهیه نوشته های
دیگر، تصحیح اطلاعات و مستندات بدانها مراجعه
شود •

Special bibliography • کتابشناسی تخصصی

فهرست منابعی که در يك زمینه موضوعی خاص باشد •
مانند " کتابشناسی تئاتر و سینما " •

Specific Concept • مفهوم خاص

اصطلاحی که در باب آن دسته از توصیفگرهای
اصطلاحنامه ها که منحصرأ مربوط به يك مقوله
موضوع یا زمینه خاص باشد، به کار می رود • مانند
اصطلاح Dasein آلمانی که در قاموس اصطلاحات
فلسفه وجودی مارتین هایدگر معنا و مفهوم خاصی
را افاده می کند •

Specific retrieval

• بازیابی خاص

بازیافتن اطلاعات ومد ارکی که جستجوگرا وجود آنها

آگاه بوده و با علم و اطلاع دنبال کرده باشد •

State-of-the-art report

• گزارش بررسی وضع موجود

(۱) گزارش ارزشیابی مواد و منابع تحقیقاتی و مطالعاتی

یک زمینه یا یک دوره معین ؛ (۲) گزارش بررسی وضع

حالت و چگونگی فعلی یک زمینه یا مسئله تخصصی •

Storage

• انباشت (ف) • نگهداری • ذخیره

(۱) یاد یا حافظه نگهدارنده اطلاعات در نظامهای

اطلاعاتی و دکومانتاسیون ؛ (۲) عمل ذخیره سازی

اطلاعات ومد ارک در نظامهای اطلاعاتی و

دکومانتاسیون ؛ (۳) علی الاطلاق ' برنامه ها ' روشها

و ابزارهای ذخیره سازی اطلاعات ومد ارک •

Storage and retrieval devices

• ابزارهای نگهداری و بازیابی

مجموع وسایل و ابزارهایی که برای ذخیره سازی و
بازیابی اطلاعات و مدارك ' چه در نظامهای دستی و
چه در نظامهای نیمه ماشینی و کاملاً ماشینی ' به کار
گرفته می شود ؛ حتی انواع و اقسام برگه ها ' میکروهای
مختلف مانند میکروفیلیم و میکروفیش و غیره ' در شمار این
ابزارها هستند .

Storage and retrieval system of
information • نظام نگهداری و بازیابی اطلاعات •
نظام منضبط با قواعد ' اصول ' هدف و روش کار
مشخص که بر تمام فعالیتهای نظام اطلاعاتی ' اعم
از تمام فعالیتهای مربوط به شناسایی ' گردآوری
نگاهداری و بازیابی اطلاعات ' حاکم باشد •

Storage capacity • گنجایش انباشت (ف) • ظرفیت ذخیره • حجم
ذخیره •
امکان بالفعل یا بالقوه کمی نظام اطلاعاتی ' در
نگاهداری و بازیابی میزان اطلاعات و تعداد مدارك •

Storage library —————> Repository

Storage location

• جایابی

تعیین محل و جای دقیق مدارك در نظام ذخیره —
سازی ' چه به صورت مستقیم و سرراست و چه به كمك
كدها یا هر نوع نشانه قرار دادی دیگر •

Store(to)

انباشتن • انبار کردن • نگاهداری کردن • نگاه
داشتن • ذخیره کردن •
عمل ذخیره کردن اطلاعات ' مدارك و داده های
اطلاعاتی ' بر طبق اصول و قواعد آن •

Structural abstract

چكیده ساختار • چكیده ساختمانی • چكیده
ساختاری (ف) •
چكیده ای كه محتوا و موضوع مدارك را بر اساس طرح
از پیش سنجیده ' یا مطابق نظام موضوعی ' ارائه
كند •

Subject bibliography • کتابشناسی موضوعی

فهرست منابع مربوط به يك موضوع ' رشته ' شخص یا محل و منطقه خاص که براساس یکی از نظامهای رده بندی شناخته شده یا براساس نظم خاص خود موضوع ' تدوین یافته باشد •

Suggestibility • گسترش پذیری (ف)

قابلیت انعطاف نمایه د رپذیرش عنوانهای موضوعی تازه ' بیش از آنچه که در طرحریزی نمایه پیش بینی شده است •

Surrogate of a document • جانشین مدرک

هرچه که بتواند نمایانند مدرک باشد ' مانند شناسه نمایه ' مشخصات مندرج در فهرست ' برگه لیه منگنه و نظایر آنها •

Survey → Compend

کتابشناسی نظام یافته Systematic bibliography

به آن نوع از کتابشناسی گفته می شود که حتماً بر
اساس یکی از نظامهای رده بندی رایج تنظیم
شده باشد .

اصطلاحنامه نظام یافته Systematic Thesaurus .

اصطلاحنامه ای که بخش اصلی ' نه ملحقات
و ضمائم ' آن بر اساس نظام موضوعی ' چه نظامهای
شناخته شده علمی و چه نظامهای قراردادی دیگر '
مرتب و مدون شده باشد .

منابع اطلاعاتی جدولی Tabular information .

مدارکی که اطلاعات علمی ' فنی یا تخصصی را در قالب
جدول ارائه دهند .

کتابشناسی فنی Technical bibliography .

(۱) کتابشناسی مدارک فنی ؛ (۲) کتابشناسی منابع
ومدارکی که در زمینه فنی یاد زمینه تخصصی یکی از علوم
تدوین یافته باشند .

Technical information center • مرکز اطلاعات فنی
مرکزی که به گردآوری ، آماده سازی و اشاعه
اطلاعات فنی یا اطلاعات تخصصی در یک رشته علمی
مشغول باشد .

Technical language • زبان فنی
زبان مبتنی بر زبان طبیعی ، که برای ادای مقاصد
علمی و تخصصی و در زمینه های موضوعی خاص ، با
حداقل ابهام و با کمترین اصطلاحات دقیق به کار
گرفته شود .

Technical report • گزارش فنی
گزارش نتایج بررسی آزمایش علمی یا فنی یا گزارش
چگونگی پیشرفت یک فعالیت فنی .

Telecommunication

ارتباط دور بُرد • ارتباط ازراه دور •

(۱) ارسال انواع اطلاعات به راههای دور ' به کمک
وسایل و ابزارهای الکترونیکی ؛ (۲) مبادله مستمر
اطلاعات از طریق وسایل انتقال الکتریکی •

Telefacsimile → Facsimile

چکیده تلگرافی • Telegram style abstract
چکیده ای بسیار کوتاه و تلگراف وار •

Telegraphic-Styleabstract → Telegram
style abstract

مرجع دور • Telereference

دست یافتن به اطلاعات مرجع و محتویات مراجع از
راه دور ' مثلاً از راه تلویزیون مدار بسته یا خواندن
اطلاعات و صفحات مراجع بر روی صفحه مــــای
تلویزیونی •

Term

اصطلاح •

واژه مفرد یا مرکب و حتی عبارت کوتاه و گاه بلند ی که
د لالت بر مفهوم معینی کند • مانند اصطلاح مفرد
" مد رك " یا اصطلاح مرکب " خدمات ذ خیره
و باز یابی اطلاعات " •

Term entry

سرشناسه اصطلاحی • مد خل اصطلاحی •
اصطلاحاتی که از يك مد رك استخراج شده و بـ
ازاء هرا اصطلاح ' برگه ' جدا گانه ای تهیه شده
باشد • بدین نحو ' هر سرشناسه اصطلاحی '
اطلاعات بخشی از مد رك را بازمی نماید •

Term entry system

نظام سرشناسه های اصطلاحی •
نظام ذ خیره و باز یابی بر اساس برگه های اطلاعاتی که
حاوی سرشناسه های اصطلاحی هستند •

Term list

صورت اصطلاحات • سیاهه اصطلاحات •

صورت الفبایی اصطلاحاتی که به منظور خاصی تدوین شده باشد •

ایستگاه • پایانه (ف) • Terminal

مرکز مجهز به ابزارهای اطلاعاتی ماشینی یا کامپیوتری که به استفاده کنندگان می‌دهد تا از طریق ابزارهای اطلاعاتی به اطلاعات آماده شده دست یابد، یا با ایستگاههای اطلاعاتی دیگر رابطه برقرار کند •

Terminological Control

بازبینی اصطلاحشناختی • واریسی واژه شناختی (ف) •
بازبینی (کنترل) متشابهات ' شبه متشابهات '
 مترادفات ' واژه های هم املا و چند معنی و
ارجاعهای میان آنها ' در تدوین اصطلاحنامه ها •

مدرك ردیف سوم • Tertiary document

(۱) مدركی که نتیجه فرآیند (Process) دكوماناسیون

باشد ؛ ۲) مد رکی که حاوی اطلاعات دربارهٔ مدارك ردیف دوم باشد و اطلاعات را مستقیماً ارائه نکند ، مانند کتابشناسی کتابشناسیها ، فهرست فهرستها و نظایر آنها .

تعداد مدارك ردیف سوم هنوز زیاد نیست ، اما با پیشرفت بیشتر د کوماننتاسیون و افزایش غول آسای انتشارات بر شماره و تنوع این دسته از مدارك افزوده خواهد شد ، سهل است ، امکان انتشار مدارك ردیف چهارم و پنجم را هم به وجود خواهد آورد .

Thematic bibliography —————> Subject bibliography

Theory of bibliography —————> Bibliology

Thesaurus

اصطلاحنامه • گنجواژه • واژگان نامه • مجموعه
اصطلاحات • کنزالاصطلاح •

(۱) د رکلی ترین تعریف: فهرست واژه های تخصصی

یا فهرست سرعنوانهای موضوعی تخصصی (۲) فهرست اصطلاحاتی که بین آنها روابط معنایی اعم و اخص برقرار بوده و مربوط به يك زمینه علمی باشد (۳) وسیله بیان اطلاعاتی بازیینی (کنترل) شده ' منعطف و دگرگون پذیر که به نحو جامعی حوزه خاصی از معرفت بشر را با اصطلاحاتی که از حیث مفهوم و معنا و روابط فی مابین سنجیده شده باشد ' دربرگیرد و اساس کار ذخیره سازی و بازیابی مدارك و اطلاعات قرارگیرد .

اصطلاحنامه ' بخش اصلی Thesaurus, Main Part of آن بخش از اصطلاحنامه که به صورت موضوعی — الفبایی تنظیم یافته و تمام روابط معنایی ' ارجاعات ' یادداشت های توضیحی و دیگر تمهیداتی که غرض از آن فهم و ربط دقیق اصطلاحات بوده ' در آن بخش اعمال شده باشد . این بخش مرکز ثقل و هسته اصلی و اساس اصطلاحنامه است و بقیه قسمت ها ' فروع و منضعات اصطلاحنامه محسوب می شود .

Title index —————> Kwic index

Title list سیاههٔ عنوان ' صورت عنوان •

صورت موضوعی مهمترین و مربوطترین عناوین برگزیده
مقالات که به صورت مرتب در نشریات ادواری درج شود

Topical bibliography → Subject
bibliography

Trade bibliography کتابشناسی تجارتی •

فهرستی که از سوی اتحادیهٔ ناشران ' ناشران '
کتابفروشان ' کارگزاران و دلالان کتاب منتشر
می شود و هدف از آن ' معرفی کتابهای منتشرشده '
در آستانهٔ انتشار یا آینده است برای بازیابی ' تبلیغ و
فروش •

Transmission انتقال • ارسال • فرارسانی (ف) •

(۱) عمل مرابطهٔ مستقیم یا غیرمستقیم بین دو نقطه ' به
کمک ابزارها و وسایل لازم و از راه تصویر ' صدا و
نشانه های قراردادی دیگر ؛ (۲) عمل ارسال و
دریافت مستقیم یا غیرمستقیم تصویر ' صدا ' اطلاعات و

مدارك به كمك ابزارهای لازم •

منتقل کننده • ناقل • فرارسان (ف) • Transmitter

(۱) دستگاه و وسیله تولید نشانه های انتقال پیام
در مرکز مخابره پیام ؛ (۲) دستگاه و حتی سازمانی که
پیامها را از منبع صدور پیام می گیرد و به محل دریافت
پیام می فرستد •

U

Union → Logical Product

مفهوم مشترك • مفهوم واحد • Unit Concept

در نمایه سازی پس همارا ' به توصیفگری گفته می شود
که مفهوم اصلی د و یا چند اصطلاح را یکجا القاء کند •
مانند توصیفگر " تاریخ فلسفه " که بر مقوله خاصی
د لالت می کند و در نمایه سازی پیش همارا ' ممکن است
باد و توصیفگر " تاریخ " و " فلسفه " نشان داده
شود •

تك اصطلاح • اصطلاح بسیط • تكواژه • Uniterm

اصطلاح مفرد و بسیطی که در نمایه سازی بريك مفهوم خاص و معین دلالت کند ، مانند اصطلاح خسوف •

Uniterm indexing

نمایه سازی تك اصطلاحی • نمایه سازی تكواژه ای •
عمل نمایه سازی همارا براساس استفاده از تك اصطلاحها •

کتابشناسی جهانی • Universal bibliography

(۱) کتابشناسی ای که قطع نظرا از هرگونه محدودیت زبان ، زمان ، موضوع ، محل انتشار و غیره منتشر شود ؛
(۲) عنوان فعالیتی که از اواخر قرن نوزده توسط پیل اوتله و هنری لافونتن برای به تحقق رسانیدن هدف بالا آغاز شده ، هم اینک از سوی چند سازمان بین المللی دنبال می شود ، ولی تاکنون به نتایجی که مد نظر بوده ، نرسیده است •

شناسه‌دنبال نشده (ف) • Unsought heading

موضوع یا سرشناسه ای که هیچ استفاده کننده ای
آن را دنبال نکرده باشد و به همین لحاظ 'تجدید
نظر در آن یا حذف آن لازم شناخته شود •

Use analysis → Use study

بررسی استفاده • Use study

مطالعه و تحقیق در چگونگی استفاده از خدمات
و نظامهای اطلاعاتی و د کومانتاسیون •

استفاده کنند ه.مراجع • User

فرد 'گروه' جمعیت یا سازمانی که به نحوی از
مجموعه 'امکانات یا تسهیلات کتابخانه' 'آرشیو' مرکز
اسناد و مدارک و مرکز اطلاعات استفاده کند 'یا به
طریقی تمایل خود را به استفاده ابراز دارد • حال
این استفاده باچه قصد و نیتی صورت بگیرد 'چقدر
جدی و حقیقی باشد' مستمر باشد یا موقتی 'در ابتدا
تاثیری در اصل مطالب ندارد •

User analysis —————> User study

User demand • تقاضای استفاده کننده •
احتیاج ابراز شده فرد یا گروه استفاده کننده به نوع
یا انواع خاصی از اطلاعات و مدارك •

User interest —————> User needs

User interest profile —————> Interest
Profile

User needs
نیاز استفاده کننده • احتیاج استفاده کننده • رغبت
استفاده کننده •
احتیاج باطنی فرد یا گروه استفاده کننده به نوع یا
انواع خاصی از اطلاعات؛ چه این احتیاج با خدمات
اطلاعاتی و د کوماتسیون برآورد شود و چه این میل
درونی کماکان باقی بماند •

User Profile —————> Interest Profile

User study • بررسی استفاده کنند ه

مطالعه و تحقیق در خصوصیات استفاده کنندگان
اطلاعاتی و مدت در نحوه برخورد و رابطه آنها با
اطلاعات •

User types • انواع استفاده کنند ه

استفاده کنندگانی که برپایه نیازهای اطلاعاتی یا
موضوعهای دلخواه آنان در دسته ها و گروههای
مختلف تقسیم و تعریف شده باشند •

Utilization • بهره مندی

فایده معنوی یا سود مادی که از خدمات اطلاعاتی یا
دکوماننتاسیون برگرفته شود •

V

Venn diagram • نمودار ون

نموداری که به قصد بهتر نشان دادن روابط منطقی
اصطلاحات (مانند حاصل جمع، حاصل ضرب

• وتفاضل منطقی (تنظیم شده باشد •

Verbal indexing • نمایه سازی واژه به واژه •

• ساختن نمایه از تك تك واژه های اصطلاحات مرکب •

• عنوانها • یا عبارتهای موضوعی •

verge-Perforated card → verge-
Punched card

Verge-Punched card • برگه لبه منگنه •

یکی از انواع برگه های منگنه شده که از حیث ظاهر

تفاوتهای مختصری بابرگه های معمول منگنه شده

دارد • در این نوع از برگه ها 'سوراخها به لبه

برگه ها بسیار نزدیک است •

Notched Card ← برای آگاهی بیشتر

Verify(to) • رسیدگی • تعیز • درستی آزمایی (ف) •

(۱) حصول اطمینان از کارهایی که در مراکز مدارک

و اطلاعات برطبق برنامه و موافق با آنچه که مد نظر

بوده 'درست انجام شده باشد ؛ (۲) تضعیف

د رستی حرفنویسی یا آوانویسی د ربرگرداندن مشخصات
 واطلاعات کتابشناسی ؛ ۳) بررسی نتایج حاصل
 از آزمایش وکار با برگه های منگنه شده ؛ ۴) بازبینی
 (کنترل) داده های اطلاعاتی •

Vocabulary

• واژگان

د ر اصطلاح د کومانننسیون به مجموعه واژه ها
 و اصطلاحاتی گفته می شود که د ریک یا چند رشته وابسته
 تخصصی و با زبان فنی نوشته شده و با تعاریف لازم نیز
 همراه باشد • این گونه واژگان 'گذشته از
 استفاده های متعدد دی که د ر کار د کومانننسیون
 دارد ' اساس و هسته اصلی اصطلاحنامه ها را تشکیل
 می دهد •

W

White book

• کتاب سفید

مجموعه اسناد و گزارشهای رسمی و سیاسی که با جلد
 سفید رنگ از سوی مراجع دولتی د ر انگلستان ' آلمان

White paper $\longrightarrow$ White book

Whole-part relation • بستگی کلی - جزئی

World bibliography $\longrightarrow$ Universal bibliography

Word index

• واژه نما

نمایه ای بر ساخته از واژه های به کار رفته در مدرك
و بدون هیچ گونه بازبینی (کنترل) از حیث متشابهات
 مترادفات ، مفاهیم وابسته و غیره . این نوع از نمایه
در حقیقت بازتاب صرف اصطلاحات ، واژه ها ،
خصوصیات و حتی تعابیر خاص مدرك نمایه سازی
شده است .

X - Z

Xerography

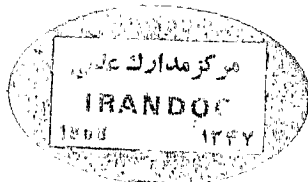
• رو برداری

ظهور و ثبت نقش و تصویر به طریق الکتریکی — روی
صفحات مسطح و معمولاً از جنس کاغذ و تکثیر آن در
نسخه های محدود .

Yearbook

سالنامه • کتاب سال • گزارش سالیانه / سالانه •
گزارش سال •

نشریه جاری سالانه ، حاوی اطلاعات کلی و تحلیلی یا

توصیفی و آماری که گاه منحصر به موضوع یا زمینه
خاص باشد •

Yellow book • کتاب زرد

مجموعه اسناد و گزارشهای رسمی و سیاسی که با جلد
زرد رنگ و از سوی مراجع دولتی و رفرا نسه منتشر می شود •
برای آگاهی بیشتر ← White book

Zatocard → Notched card

Zone • بخش • ردیف •

در انواع مختلف برگه های منگنه شده یا لبه منگنه ' به
قسمتهای مختلف برگه که برای مقاصد گوناگون ذخیره
و بازیابی مدارك و اطلاعات به کار می رود ' " بخش "
گفته می شود •

Zone punch • منگنه ردیف •

منگنه کردن سراسر يك لبه عمودی یا افقی برگه های
لبه منگنه •

بخش دوم

نمایه فارسی به انگلیسی

Archive	آرشیو
Current awareness	آگاه کردن مستمر
	آگاهی ← اطلاعات
Data processing	آماده سازی داده ها
Integrated data Processing	آماده سازی یکپارچه داده ها
Searching device	ابزارپس گیری
Searching device	ابزار جستجو
Selecting device	ابزارگزینش
Key punch	ابزار منگنه

Storage and retrieval devices

ابزارهای نگهداری و بازیابی

Conjunction

اتصال

Composite work

اثرمشترك

User needs

احتیاج استفاده کننده

Information requirement

احتیاج اطلاعاتی

Noise

اختلال

Patent office

اداره ثبت اختراع واكتشاف

Communication

ارتباطات

Telecommunication

ارتباطات ازراه دور

Telecommunication	ارتباط دور برد
Transmission	ارسال
Extract	استخراج
Search strategy	استراتژی جستجو
User	استفاده کننده
Artificial intelligence	استنتاج ماشینی
Magnetic drum	استوانه مغناطیسی
Dissemination	اشاعه
Selective dissemination information (SDI)	اشاعه اطلاعات گزینشی

Active dissemination	اشاعه گسترده
Automatic dissemination	اشاعه ماشینی
Term	اصطلاح
Narrower term	اصطلاح اخص
Generic term	اصطلاح اعم
Broader term	اصطلاح اعم
Uniterm	اصطلاح بسیط
Bound term	اصطلاح پیوسته
Approach term	اصطلاح ردگیری

Approach term	اصطلاح ره یافتی
General term	اصطلاح عام
General term	اصطلاح کلی
Thesaurus	اصطلاحنامه
Thesaurus, main part of	اصطلاحنامه 'بخش اصلی
Multilingual thesaurus	اصطلاحنامه چندزبانه
Microthesaurus	اصطلاحنامه خرد
Linguistic thesaurus	اصطلاحنامه زبانشناسی
Mission-oriented thesaurus	اصطلاحنامه سوگرفته

Macrothesaurus اصطلاحنامه کلان

Systematic thesaurus اصطلاحنامه نظام یافته

Bound term اصطلاح وابسته

Related term اصطلاح وابسته

Amend/Amendment اصلاح

Information اطلاع

Information اطلاعات

Recorded information اطلاعات ثبت و ضبط شده

Recorded information اطلاعات مضبوط

اطلاع رسانی ← علم اطلاع رسانی

Information retrieval	اطلاع یابی
Dial access information	اطلاع یابی تلفنی
Hardware	افزارگان
Economics of information	اقتصاد اطلاعات
Information- gathering patterns	الگوهای گرد آوری اطلاعات
Auxiliary operation	امداد ماشینی
Store(to)	انبار کردن
Storage	انباشت

On-line storage	انباشت پیوسته
Magnetic storage	انباشت مغناطیسی
Associative storage	انباشت موضوعی
Store(to)	انباشتن
Offline storage	انباشت ناپیوسته
Information storage	انباشتن اطلاعات
Fixed storage	انباشته ثابت
Information explosion	انبوهی اطلاعات
Conventional Publications	انتشارات متعارف
Conventional publications	انتشارات معمول

Non-Conventional Publications انتشارات نامتعارف

Transmission انتقال

Information transfer انتقال اطلاعات

Concept اندریافت

اندکس ← نمایه

Information explosion انفجار اطلاعات

Informatics انفورماتیک

User types انواع استفاده کنند ه

Terminal ایستگاه

Terminological control بازبینی اصطلاحشناختی

Reprography	بازنگاری
Reprograph	بازنگاشت
Representation	بازنمود
Miss (to)	بازنیافتن
Retrieval	بازیابی
Information retrieval	بازیابی اطلاعات
Specific retrieval	بازیابی خاص
Data retrieval	بازیابی داده ها
Document retrieval	بازیابی سند
Retrieve (to)	بازیابی کردن

Document retrieval	بازیابی مدارك
Reference retrieval	بازیابی مراجع
False retrieval	بازیابی نابجا
False retrieval	بازیابی نادرست
Retrieve(to)	بازیافتن
False drop	بازیافت ناخواسته
Network	بافتواره
Data bank	بانك داده ها
Gang punching	باهم سُفتن
Archive officer	بایگان

Archive	بایگانی
Archivistic	بایگانی
Archive officer	بایگانیار
Archival storage	بایگانی کردن
Interest profile	بایگانی نیازهای اطلاعاتی
Zone	بخش
بخش اصلی اصطلاحنامه ← اصطلاحنامه بخش اصلی	
Fractional scanning	بخشکاوی
Feasibility study	برآورد وضعیت

Addressing system برچسب زن / برچسب زنی

Use study بررسی استفاده

User study بررسی استفاده کنند

Feasibility study بررسی امکانات

Feasibility study بررسی انجام پذیری

Novelty search بررسی نوپیدی

Leaflet برگ

Excerpt برگزیده

Leaflet برگه

Peek-a-boo card برگه پیکابو

Advertising leaflet	برگه تبلیغات
Optical coincidence card	برگه تطابق نوری
Patent	برگه ثبت
Routing form	برگه چرخمان
Abstract card	برگه چکیده
Card stacker	برگه چین
Notched card	برگه حاشیه منگنه
Card reader	برگه خوان
Broad Sheet	برگه دورو
Blank card	برگه سفید

Punched card	برگهٔ سوراخ شده
Routing form	برگهٔ گردش
Notched card	برگهٔ لب‌چید / برگهٔ لب‌چید ه
Verge-punched card	برگهٔ لبه منگنه
Notched card	برگهٔ لبه منگنه / برگهٔ لبه منگنه شده
Magnetic card	برگهٔ مغناطیسی
Keypunch	برگهٔ منگنه شده
Punched card	برگهٔ منگنه شده
Flow diagram	برنامه نما
Extract	مرون آورد

Link	بست
Link	بستار
Relation	بستگی
Attributive relation	بستگی تخصیصی
Definitive relation	بستگی تعریفی
Equivalence relation	بستگی جانشینی
Paradigmatic relation	بستگی جانشینی
Inclusive relation	بستگی د ربرگیر
Categorical relation	بستگی رده ای
Class relation	بستگی رده ای

Intrinsic relation	بستگی سرشتی
Comprehensive relation	بستگی فراگیر
Affective relation	بستگی کاربردی
Whole-part relation	بستگی کلی - جزئی
Affective relation	بستگی کنش پذیر
Antonymic relation	بستگی متضاد
Concept relation	بستگی مفهومی
Generic relation	بستگی نوعی
Coordinate relation	بستگی همارا
Equivalence relation	بستگی هم ارزی

Associative relation	بستگی همایند
Similarity relation	بستگی همسان
Paradigmatic relation	بستگی همنشینی
Analytical relations	بستگیهای تحلیلی
Link	بند
Boolean	بولی
Utilization	بهره مندی
Information utilization	بهره مندی از اطلاعات
Billet	بیله
Fasicule	پاره

Search question	پاسخجویی
Information filter	پالونه اطلاعات
Terminal	پایانه
Data base	پایگاه داده ها
Distribution	پخش
Clearing house	پخشگاه
Dissemination	پراکندن
Encoded question	پرسش کد شده
Patent	پروانه ثبت
File maintenance	پرونده داری

Postcoordination	پس همارایی
Literary warrant	پشتوانه انتشاراتی
Broadsheet	پهنبرگ
Pre-publication	پیش — پخش
Pre-print	پیش — چاپ
Screen(to)	پیش‌گزیدن
Screen(to)	پیش‌گزیدن کردن
Precoordination	پیش همارایی
Record	پیشینه
Search record	پیشینه پرسش

Peek-a-boo	پیکابو
Binary digit	بیکرد و د وی
Link	پیوستار
On-line	پیوسته
Relation	پیوند
Link	پیوند
Associator	پیوندگر
Relator	پیوندگر
Information industry	تجارت اطلاعات
Document analysis	تجزیه و تحلیل مدارک

Cost-benefit analysis

تجزیه و تحلیل هزینه — بهره وری

Cost-effectiveness analysis

تجزیه و تحلیل هزینه — کارایی

Anagram

تحریف

Information explosion

ترکش اطلاعات

False combination

ترکیب نادرست

تزاروس ← اصطلاحنامه

Noise

تصادم

Browsing

تصفح

Optical coincidence

تطابق نوری

Identification

تعیین هویت مدارك

Logical difference

تفاضل منطقی

Isolate(to)

تفكك مدارك

User demand

تقاضای استفاده کننده

Uniterm

تك اصطلاح

Information technology

تكنولوژی اطلاعاتی

Uniterm

تكواژه

Condensation

تخصیص

Browsability

تفقیق بی روش

Information interest

تمایل اطلاعاتی

Verify(to)	تمیز
Browsing	تورق
Information explosion	تورم اطلاعات
Distribution	توزیع
Descriptor	توصیفگر
Fragmenting	توصیفگر یابی
Quantifier	توضیحگر کمی
Qualifier	توضیحگر کیفی
Patent	ثبت نامه
Sociology of information	جامعه شناسی اطلاعات

Exhaustivity of indexing	جامعیت نمایه سازی
Surrogate of a document	جانشین مدرک
Locator	جایاب
Storage location	جایابی
Location	جایداد
Punch position	جای منگنه
Locator	جای نما
Boolean Algebra	جبر بولی
Barrier	جد اگر
Information seperator	جد اگر اطلاعات

Literature search جستجوی مواد منتشر شده

Art search جستجوی فراگیر

Area search جستجوی گسترده

Dialogous search جستجوی همراه با گفتگو

Aggregate جنگ

Routing چرخانیدن

Abstract چکیده

Descriptive abstract چکیده تشریحی

Telegram style abstract چکیده تلگرافی

Informative abstract چکیده تمام نما

Indicative-informative abstract	چکیدۀ تمام نما - راهنما
Descriptive abstract	چکیدۀ توصیفی
Indicative abstract	چکیدۀ راهنما
Structural abstract	چکیدۀ ساختاری
Structural abstract	چکیدۀ ساختمانی
Structural abstract	چکیدۀ ساختوار
Slanted abstract	چکیدۀ سوگرا
Slanted abstract	چکیدۀ سوگرفته
Encoded abstract	چکیدۀ کد شدۀ

Slanted abstract	چکیده گرایش دار
Abstract bulletin	چکیده نامه
Abstractor	چکیده نویس
Abstracting	چکیده نویسی
Automatic abstracting	چکیده نویسی خودکاره ای
Automatic abstracting	چکیده نویسی ماشینی
Descriptive abstract	چکیده وصفی
Logical sum	حاصل جمع منطقی
Logical product	حاصل ضرب منطقی
Storage capacity	حجم ذخیره

Extract

خارج نویسی

Referral services

خدمات ارجاعی

On-line retrieval
services

خدمات بازیابی پیوسته

Information service

خدمات اطلاعاتی

Search service

خدمت تحقیقی

Abstracting service

خدمت چکیده نویسی

Comprehensive abstracting service

خدمت چکیده نویسی فراگیر

Selective abstracting service

خدمت چکیده نویسی گزینشی

Abstracting service

خدمت خلاصه نویسی

Abstract	خلاصه
Compend	خلاصه کردن
Abstractor	خلاصه نویس
Abstracting	خلاصه نویسی
Noise	خط
Information interest	خواست اطلاعاتی
Data processing	داده آمایی
Electronic data Processing	داده آمایی الکترونیکی
Automatic data processing	داده آمایی خودکار
Automatic data processing	داده آمایی ماشینی

Integrated data processing داده آمایی یکپارچه

Raw data داده خام

Raw data داده ناآمده

Data retrieval داده یابی

Scope note دامنه نما

Bibliology دانش کتابشناسی

دبیزش ← د کومان تا سیون

Precision ratio د رچند باز یافتن

Acceptance rate د رچند پذیرش

Amend/Amendment درست گردانی

Verify(to)	د رستنی آزمایی
Acceptance rate	د رصد قبولی
Concept	د ریافت
Recipient	د ریافتگر
Access	د سترسی
Sequential access	د سترسی پی د رپی
Immediate access	د سترسی سریع
Parallel access	د سترسی همزمان
Software	د ستورگان
Gang Punching	د سته د سته منگنه کردن

Hit	د ستیاب
Access	د ستیابی
Random access	د ستیابی اتفاق
Remote access	د ستیابی ازراه دور
Random access	د ستیابی الله بختی
Random access	د ستیابی بختانه
Immediate access	د ستیابی بی درنگ
Random access	د ستیابی تصادفی
Multilevel access	د ستیابی چند ترازو
Multiple access	د ستیابی فراگیر

Parallel access	د ستیابی همزمان
Clipping bureau	د فترپخش بریده جراید
Documentation	د کومانتاسیون
Mechanized documentation	د کومانتاسیون خودکار
Data documentation	د کومانتاسیون داده ها
Bibliographic documentation	د کومانتاسیون کتابشناختی
Mechanized documentation	د کومانتاسیون ماشینی
Binary	د ود ویی
Facsimile	د ورنکاری
Remote access	د وریابی

Binary , د وگانی

Storage ذخیره

Information storage ذخیره اطلاعات

Information storage ذخیره سازی اطلاعات

Offline storage ذخیره سازی غیرمرتبط

On-line storage ذخیره سازی مرتبط

Store(to) ذخیره کردن

Magnetic storage ذخیره مغناطیسی

Associator رابط

Relator رابط

Relation	رابطه
Man-machine communication	رابطهٔ انسان - ماشین
Intrinsic relation	رابطهٔ ذاتی
Negative relation	رابطهٔ سلبی
Hierarchical relation	رابطهٔ سلسله مراتبی
Search strategy	راهبر جستجو
Filling medium	راهنمای بایگانی
Access guide	راهنمای دسترسی
Access guide	راهنمای دستیابی
Reader's advisory service	راهنمایی خوانندگان

رایزنی خوانندگان Reader's advisory service

Aspect رخ

Aspect card رخیبرگه

Multifaceted
classification رده بندی چندنمایی

Multifaceted
classification رده بندی چندوجهی

Artificial classification رده بندی ساختگی

Category رده جامع

Category رده کلی

Zone ردیف

Information media رسانه های اطلاعاتی

Verify(to) رسیدگی

User needs رغبت استفاده کنند ه

Information interest رغبت اطلاعاتی

Multistate affiliations روابط بین الدولی

Analytical relations روابط تحلیلی

Reprography روبرداری

Xerography روبرداری

Reprograph روبرداشت

Information-seeking behaviour روش اطلاع جویی

Search procedure	روش پى گيرى
Reprograph	روگرفت
Search procedure	رويه پى گيرى
Conformation	ريخت شناسى مد رك
Micrography	ريزنكارى
Programming language	زبان برنامه نويسى
Output language	زبان برون داد
Descriptor language	زبان توصيفگر
Documentary Language	زبان دكومانئاسيون
Artificial language	زبان ساختگى

Natural language	زبان طبیعی
Technical language	زبان فنی
Machine- oriented language	زبان ماشین
Artificial language	زبان مصنوعی
Natural language	زبان ناساخته
Indexing language	زبان نمایه سازی
Descriptor language	زبان نمودگر
Search time	زمان جستجو
Access time	زمان دسترسی
Access time	زمان دستیابی

Record	سابقه
Search record	سابقه سؤال
Compatibility	سازش پذیری
Clipping bureau	سازمان بریده جراید
Yearbook	سالنامه
Repository	سپاریگاه
Repository	سپرد نگاه
	سخت افزار ← افزارگان
Broader term	سراسطلاح
Category	سررده

Term entry	سرشناسه اصطلاحی
Screen(to)	سرنند
Punch position	سفتگاه
Hierarchy	سلسله مراتب
Document	سند
Source document	سند اولیه
Authograph document signed	سند خط و امضای مولف
Document analysis	سند کاوی
Document retrieval	سند یابی
Role indicator	سونشان

Role indicator سونما

Flow Direction سونمای گردش کار

Term list سیاهه اصطلاحات

Free term list سیاهه باز

Interest profile سیاهه زمینه‌های دلخواه

Title list سیاهه عنوان

Role indicator شاخص نقش

Network شبکه

Descriptor network شبکه توصیفگرها

Flow chart شمای عملیات

Class inclusion	شمول رده ای
Identification	شناسایی مدرك
Identifier	شناسگر
Unsought heading	شناسه دنبال نشده
Information-seeking behaviour	شیوه اطلاع یابی
Magnetic disk	صفحه مغناطیسی
Information industry	صنعت اطلاعات
Term list	صورت اصطلاحات
Free term list	صورت اصطلاحات باز
Alphabetic code	صورت الفبایی

Title list	صورت عنوان
Artificial classification	طبقه بندی مصنوعی
Storage capacity	ظرفیت ذخیره
Information scientist	عالم علم اطلاعات
Information scientist	عالم علم اطلاع رسانی
Noise factor	عامل اختلال
Efficiency factor	عامل کارایی
Information interest	علاقه اطلاعاتی
Information science	علم اطلاعات
Information science	علم اطلاع رسانی

Depth of indexing	عمق نمایه سازی
Auxiliary operation	عملیات امدادی
Elliptical	عنوان گنگ
Non-descriptor	غیرتوصیفگر
Facsimile	فاکسیمیله
Transmitter	فرارسان
Transmission	فرارسانی
Exhaustivity of indexing	فراگیری نمایه سازی
Condensation	فشرده نویسی
Information technology	فن شناسی اطلاعاتی

فهرست ← نمایه

Alphabetico-direct فهرست الفبایی سراسر است
catalog

Alphabetico-direct فهرست سراسر است الفبایی
catalog

Periodical index فهرست مقالات

Current contents bulletin فهرست مند رجات

Current contents فهرست مند رجات نشریات جاری
bulletin

Anagram قلب

Information handling کار اطلاعاتی

Information specialist کارشناس اطلاعات

Composite work کار مشترک

Channel	کانال
Information channel	کانال اطلاعاتی
Information analyst	کاوشگر اطلاعات
Yellow book	کتاب زرد
Yearbook	کتاب سال
White book	کتاب سفید
Bibliology	کتابشناخت
Bibliography	کتابشناسی
Collectanea	کتابشناسی آمیخته
Prospective bibliography	کتابشناسی آینده نگر

کتابشناسی اختصاصی ————— کتابشناسی تخصصی

Periodical bibliography کتابشناسی ادواری

Local bibliography کتابشناسی استانی

Alphabetical bibliography کتابشناسی الفبایی

Analytical bibliography کتابشناسی انتقادی

International bibliography کتابشناسی بین المللی

Author bibliography کتابشناسی پدید آور

Historical bibliography کتابشناسی تاریخی

Trade bibliography کتابشناسی تجارتی

- کتابشناسی تحشیه ای Annotated bibliography
- کتابشناسی تحلیلی Analytical bibliography
- کتابشناسی تخصصی Special bibliography
- کتابشناسی توصیفی Descriptive bibliography
- کتابشناسی توضیحی Annotated bibliography
- کتابشناسی جاری Current bibliography
- کتابشناسی جامع Comprehensive bibliography
- کتابشناسی جهانی Universal bibliography
- کتابشناسی شهری Municipal bibliography
- کتابشناسی عمومی General bibliography

کتابشناسی فراگیر Comprehensive bibliography

کتابشناسی فنی Technical bibliography

کتابشناسی کتابشناسیها Bibliography of bibliographies

کتابشناسی کلی General bibliography

کتابشناسی گذشته نگر Retrospective bibliography

کتابشناسی گزینشی Selective bibliography

کتابشناسی گونه Hidden bibliography

کتابشناسی ملی National bibliography

کتابشناسی منتخب Selective bibliography

کتابشناسی منطقه ای Regional bibliography

Subject bibliography	کتابشناسی موضوعی
Author bibliography	کتابشناسی مولف
Systematic bibliography	کتابشناسی نظام یافته
Retrospective bibliography	کتابشناسی واپس نگر
Local bibliography	کتابشناسی ولایتی
Linguistic bibliography	کتابشناسی ویژه زبانی
Code	کد
Coded bibliographical reference	کد ارجاع کتابشناسی
Binary code	کد دودویی
Code comparison	کد سنجی

Double- row coding	کد گذاری د ورجه
Direct coding	کد گذاری ساده
Direct coding	کد گذاری سراسر است
Direct coding	کد گذاری مستقیم
Alphabetic code	کد های الفبایی
Catchword	کلید واژه
Keyword	کلید واژه
Thesaurus	کنز الا صطلاح
Compend	کوتاه کردن
Routing	گرد انیدن

Flow chart	گردش‌نمای کار
State-of-the-art report	گزارش بررسی وضع موجود
Progress report	گزارش پیشرفت کار
Yearbook	گزارش سال / سالانه / سالیانه
Technical report	گزارش فنی
Weekly paper	گزارش هفتگی
Mechanical selection	گزینش خودکار
Manual selection	گزینش دستی
Mechanical selection	گزینش ماشینی
Suggestibility	گسترش پذیری

Storage capacity گنجایش انباشت

Thesaurus گنجواژه

Recipient گیرنده

Notch لب چید / لب چیدن

Hand-feed punch ماشین منگنه دستی

Information specialist متخصص اطلاعات

Information analyst متخصص تجزیه و تحلیل اطلاعات

Channel مجرا

Information channel مجرای اطلاعاتی

Abstract bulletin مجله چکیده

Aggregate	مجموعه
Cartulary	مجموعه اسناد وفرمانها
Thesaurus	مجموعه اصطلاحات
Punching field	محل منگنه
Archive source	مدارك آرشیوی
Non-conventional Publications	مدارك غیر قراردادی
Term entry	مدخل اصطلاحی
Document	مدرك
Source document	مدرك اساسی
Source document	مدرك اصلی

Microdocument	مدرك خُرد
Private document	مدرك خصوصي
House document	مدرك داخلي
Primary document	مدرك رديف اول
Secondary document	مدرك رديف دوم
Tertiary document	مدرك رديف سوم
Document analysis	مدرك كاوي
Macrodocument	مدرك كلان
Secret document	مدرك كاملاً محرمانه
Abridged document	مدرك كوتاه

Anonymous document	مدرك مجهول المؤلف
Restricted document	مدرك محدود
Confidential document	مدرك محرمانه
Private document	مدرك محرمانه
Copyright document	مدرك محفوظ الحقوق
Abridged document	مدرك ملخص
Alien document	مدرك ناخواسته
Alien document	مدرك ناخوانده
House document	مدرك ویژه
Document retrieval	مدرك يابی

User	مراجع
On-line	مرتبط
Telereference	مرجع دور
Reference retrieval	مرجع یابی
Referral center	مرکز ارجاعی
Documentation center	مرکز اسناد
Information center	مرکز اطلاعات / تی
Technical information cernter	مرکز اطلاعات فنی
Information analysis center	مرکز تجزیه و تحلیل اطلاعات
Documentation center	مرکز د کوماننا سیون

Media center	مرکز رسانه ها
Media center	مرکز رسانه های اطلاعاتی
Clearing house	مرکز گردآوری و پخش اطلاعات
Clearing house	مرکز مبادله اطلاعات
Documentation center	مرکز مدارك
National information center	مرکز ملی اطلاعات
National bibliographic center	مرکز ملی کتابشناختی
National bibliographic center	مرکز ملی کتابشناسی
Source material	مطالب اصلی
Alerting service	مطلع کردن

Concept	مفهوم
Specific concept	مفهوم اخص
Alien concept	مفهوم بیگانه
Specific concept	مفهوم خاص
Unit concept	مفهوم مشترک
Unit concept	مفهوم واحد
Compendium	ملخص
Source material	منابع اصلی
Tabular information sources	منابع اطلاعاتی جدولی
Archive source	منابع بایگانی

Formal information منابع رسمی اطلاعات
source

Informal information منابع غیررسمی اطلاعات
source

Pertinent مناسب

Information source منبع اطلاعاتی

Excerpt منتخب

Transmitter منتقل کننده

Information source منشأ اطلاعات

Zone punch منگنه ردیف

Logical divission منهای منطقی

Source material مواد اصلی

Offline ناپيوسته

Non-descriptor ناتوصيفگر

Noise foctor ناسازا

Noise ناسازه

Transmitter ناقل

Offline نامرتبط

نرم افزار ← دستورگان

Precision ratio نسبت بازيافت

Reprography نسخه برداری

Advance copy نسخه پيش فرست

Advance copy	نسخه نمونه
Address	نشانی
Arbitrary sign	نشانه اختیاری
Seperate	نشر جدا
Weekly paper	نشریه هفتگی
Communication system	نظام ارتباطات
Communication system	نظام ارتباطی
Information system	نظام اطلاعاتی
Management information system	نظام اطلاعاتی مدیریت
Manual system	نظام دستی

Multiple access system نظام دستیابی فراگیر

Item entry system نظام ذخیره و بازیابی شناسه ها

Aspect card system نظام رخیگره ای

Term entry system نظام سرشناسه های اصطلاحی

Manual system نظام غیرماشینی

National information system نظام ملی اطلاعاتی

Storage and retrieval system of
information نظام نگهداری و بازیابی اطلاعات

Genus-species system نظام نوع - گونه

Information theory نظریه اطلاعاتی

Storage	نگاهداری
Information storage	نگاهداری اطلاعات
On-line storage	نگاهداری پیوسته
Graphic storage	نگاهداری تصویری
Store(to)	نگاهداری کردن
Magnetic storage	نگاهداری مغناطیسی
Offline storage	نگاهداری ناپیوسته
Store(to)	نگاه داشتن
Index	نمایه
Periodical index	نمایه‌اداری

Citation index	نمایه استشهادی
Citation index	نمایه استنادی
Kwoc index	نمایه برون بافتی
Asyndetic index	نمایه بی ارجاع
Kwic index	نمایه درون بافتی
Location index	نمایه جایدادی
Rotated index	نمایه چرخان
Rotated index	نمایه چرخشی
Classified index	نمایه رده ای
Indexing	نمایه سازی

Free indexing	نمایه سازی آزاد
Critical indexing	نمایه سازی انتقادی
Redundant indexing	نمایه سازی با زافزون
Relational indexing	نمایه سازی پیوندی
Uniterm indexing	نمایه سازی تک اصطلاحی
Uniterm indexing	نمایه سازی تکواژه ای
Exhaustive indexing	نمایه سازی جامع
Auto-index	نمایه سازی خودکاره ای
Chain indexing	نمایه سازی زنجیری
Exhaustive indexing	نمایه سازی فراگیر

Catchword indexing	نمایه سازی کلید واژه ای
Keyword indexing	نمایه سازی کلید واژه ای
Auto-index	نمایه سازی ماشینی
Block indexing	نمایه سازی محصور
Verbal indexing	نمایه سازی واژه به واژه
Catchword indexing	نمایه سازی واژه های کلید
Keyword indexing	نمایه سازی واژه های کلید
Associative indexing	نمایه سازی همایند
In-source indexing	نمایه سازی همراه

نمایه سیستماتیک ← نمایه رده ای

Kwock index نمایه کووک

Kwic index نمایه کوویک

Kwic index نمایه گردان

Kwock index نمایه گردان

Permutation index نمایه گرد شایذیر

Relative index نمایه نسبی

نمایه نظام یافته ← نمایه رده ای

Coordinate index نمایه همارا

Correlative index نمایه همبسته

Flow diagram	نمودار عملیات
Flow chart	نمودار گردش کار
Venn diagram	نمودار وِین
Descriptor	نمودگر
Punched tape	نوار سوراخ شده
Magnetic tape	نوار مغناطیسی
Punched tape	نوار منگنه شده
User needs	نیاز استفاده کننده
Information need	نیاز اطلاعاتی
Miss(to)	نیافتن

Central Processing Unit(C.P.U.)

واحد آماد ه سازی مرکزی

Central processing unit
(C.P.U.)

واحد مرکزی آمایش

Pertinent

وارد

Dissemination

وارسانی

Automatic dissemination

وارسانی خود کار

Active dissimulation

وارسانی گسترد ه

Terminological control

وارسی واژه شناختی

Catchword

واژه کلید

Keyword

واژه کلید

Vocabulary	واژگان
Thesaurus	واژگان نامه
Index vocabulary	واژگان نمایه
Word index	واژه نما
Leaflet	ورقه
Electronic editor	ویراستار الکترونیک
Electronic editor	ویرایشگر الکترونیک
Aggregate	هم آورد
Concept Coordination	هما راستن مفاهیم
Concept coordination	هما رایی مفاهیم

Inter-indexer consistency همسازی نمایه سازان

Multistate affiliations همکاری اطلاعاتی دولتها

Artificial intelligence هوش‌وری ساختگی

Scope note یادداشت دامنه

Broadside یک‌رو

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

۱) اتحادیه بین المللی مراکز مدارك (فید) • اصطلاحنامه

علم اطلاع رسانی و د کومانتا سیون • ترجمه محمد حسین

دانشی ' و عبدالحسین آذرنگ ' تهران ' مرکز اسناد

فرهنگی آسیا ' ۱۳۵۷ •

۲) اعلم ' هوشنگ • واژه های کتابداری • تهران —————

فرهنگستان زبان ایران ' ۱۳۵۲ •

۳) افشار ' ایرج ' و دیگران • " فرهنگ اصطلاحات

کتابداری " • کتابداری ' دفتر سوم (۱۳۴۹) : ۱۶ —

• ۶۲

۴) انجمن کتابداران ایران ' نامه • دوره ۱ ' ش ۱

(۱۳۴۶) — دوره ۱۱ ' ش ۳ و ۴ (۱۳۵۷) •

تمام مقالات این نشریه مطالعه شده و اصطلاحات مربوط

از آنها استخراج گردیده است •

۵) برهان ، محمد حسین بن خلف ، برهان قاطع ، به
اهتمام محمد معین ، تهران ، ابن سینا ، ۱۳۴۲ .
فقط از توضیحات و حواشی مرحوم معین استفاده
شده است .

۶) حبیب ، سلیمان ، فرهنگ بزرگ انگلیسی - فارسی .
تهران ، بروخیم ، ۱۳۵۵ ، ج ۲ .

۷) دانشگاه تهران ، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد .
کتابداری ، دفتر یکم (۱۳۴۷) - دفتر ششم (۱۳۵۵) .
تمام مقالات این نشریه مطالعه شده و اصطلاحات
مربوط از آنها استخراج گردیده است .

۸) دهخدا ، علی اکبر ، لغت نامه ، تهران ، سازمان
لغت نامه ، ۱۳۲۵ - .

۹) سازمان جهانی استاندارد ، دستور ساختن واژه نامه .
ترجمه پرویز مهاجر ، تهران ، مرکز مدارك علمی ،
۱۳۵۴ .

۱۰) مرکز مدارك علمى • نشریه فنى • دوره ۱ ، ش ۱ (۳۵۱)

— دوره ۵ ، ش ۱ (۱۳۵۷) •

تمام مقالات این نشریه مطالعه شده و اصطلاحات
مربوط از آنها استخراج گردیده است •

۱۱) معین ، محمد • فرهنگ فارسى • تهران ، امیرکبیر ،

۱۳۴۵-۱۳۴۶ ج ۶ •

ب) منابع عربى

۱۲) الیاس ، ادوارد ، و الیاس : القاموس العربى •

قاہرہ ، المطبعة المصریہ ، ۱۹۶۹ •

۱۳) المنجد فى اللغة والادب والعلوم • بیروت ، المطبعة

الکاثولیکیه ، ۱۹۶۶ •

پ منابع انگلیسى

14) Buchanan, Brian. A Glossary of Indexing

Terms. London, Clive Bingley, 1976.

15) Clason, W.E.(Comp). Elsevier's Dictionary of Library Science, Information and Documentation.

Amsterdam, Elsevier, 1973.

16) Hayes, R.M.; J.Becker. Handbook of Data Processing for Libraries.

Los Angeles, Melville, 1974.

17) Kent, Allen; H. Lancour(ed). Encyclopedia of Library and Information Science. New York, Marcel Dekker, 1968-.

18) Mikhailov, A.I.; R.S.Giljarevskij. An Introductory Course on Informatics/ Documentation. The Hauge, FID, 1971.

19) Schultz, Claire, Thesaurus of Information Science Terminology, Rev.Ed., Cal-

ifornia, eSC/Pacific, 1972'.

- 20) UNISIST. Study Report on The Feasibility of a World Science Information System. Paris, Unesco, 1971.
- 21) Webster's Third New International Dictionary of English Language. Springfield, Merriam, 1971.
- 22) Wersig, Gernot; Ulrich Neveling. Terminology of Documentation. Paris, Unesco, 1976.

Publication No. 244

Published by the Institute for Research and Planning in Science
and Education 1188 Enqelab Ave.

Tehran Book Processing Centre Card Number M59-67

Printed in 300 copies at the Print House of the Institute
for Research and Planning in Science and Education.

Price: \$8.00

Islamic Republic of Iran

Institute for Research and Planning in Science and Education

Tehran Book Processing Centre

(IRANDOC)

A

**DICTIONARY OF
DOCUMENTATION TERMS**

Compiled by

Abdolhossein Azarang

IRANIAN DOCUMENTATION CENTRE

Tehran, 1980